

Hallituksen esitys Eduskunnalle kalahygienialaiksi

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esitys sisältää ehdotuksen kalahygienialaiksi. Ehdotetun lain tarkoituksena on yhdenmukaistaa kalan ja muiden kalastustuotteiden sekä niistä tehtyjen valmisteiden ja jalosteiden elintarvikehygieenistä laatua sekä näiden käsittely- ja tuotanto-olosuhteille asetettavia hygieniavaatimuksia koskevat säännökset Euroopan talousalueesta tehtyyn sopimukseen (ETA-sopimus) sisältyvien Euroopan yhteisöjen (EY) asianomaisten säädösten kanssa. Samalla vaurudutaan kalastustuotteiden sekä niistä tehtyjen valmisteiden ja jalosteiden osalta ETA-sopimuksen lisäpöytäkirjan täytäntöönpanoon.

Ehdotettu laki koskisi eräin poikkeuksin yleiseen kulutukseen tarkoitettujen kalastustuotteiden sekä niistä tehtyjen valmisteiden ja jalosteiden vähittäismyyntiä edeltäviä käsittely-, varastointi- ja kuljetusvaiheita sekä maahantuontia ja maastavientiä. Lakia sovellettaisiin myös yleiseen kulutukseen tarkoitetuille kalastustuotteille sekä niistä tehdyille valmis- teille ja jalosteille ennen vähittäismyyntiä asetettaviin elintarvikehygieenisiin vaatimuksiin.

Kalastustuotteita ja niistä tehtäviä valmisteita ja jalosteita käsittelevillä laitoksilla sekä eräillä kalastusaluksilla tulisi laitoksen tai aluksen toiminnan luonteesta riippuen olla toimintaansa varten ehdotetussa laissa määritelty lupa tai ne olisi rekisteröitävä. Lupa- ja rekisteriviranomaisena toimisi kunta. Laitosten olisi kustannuksellaan laadittava ja toteutettava laitok-

sen toiminnan hygieniavalvontaa varten oma- valvontajärjestelmäksi kutsuttu laitoksen sisäinen seurantaohjelma, jonka toteuttamista kunnan valvontaviranomainen valvoisi.

Ehdotetun lain yleisestä toimeenpanosta huolehtisi maa- ja metsätalousministeriö. Elintarvikevirasto sekä eläinlääkintä- ja elintarvikelaitos johtaisivat lain valvontaa valtakunnallisesti sekä lääninhallitukset läänitasolla. Paikallisella tasolla valvonnasta huolehtisi kunta. Kunnalla olisi oikeus periä maksuja lupien ja rekisteröintien käsittelystä sekä omavalvontajärjestelmän hyväksymisestä.

Kalastustuotteita sekä niistä tehtyjä valmisteita ja jalosteita koskevien EY:n säädösten yksityiskohtainen voimaansaattaminen tapahtuisi esityksen mukaan maa- ja metsätalousministeriön päätöksillä. Ministeriö antaisi määräykset muun muassa kalastustuotteille, valmis- teille ja jalosteille sekä näitä käsitteleville laitoksille ja aluksille sekä näiden toiminnalle asetettavista elintarvikehygieenisistä vaatimuk- sista sekä viranomaisvalvonnan ja -tarkastuk- sen järjestämisestä.

Esitys liittyy Euroopan talousalueesta teh- tyyn sopimukseen. Laki on tarkoitettu tule- maan voimaan samanaikaisesti ETA-sopimuk- sen eläinlääkintämääräysten kanssa eli kuuden kuukauden kuluttua sopimuksen voimaantu- losta. Voimaantuloajankohdasta säädettäisiin asetuksella.

SISÄLLYSLUETTELO

	Sivu		Sivu
ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ .	1	YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT	11
YLEISPERUSTELUT	3	1. Lakiehdotuksen perustelut	11
1. Johdanto	3	1 luku. Yleiset säännökset	11
2. Nykytila	4	2 luku. Viranomaiset	13
2.1. Tausta	4	3 luku. Kalastustuotteita, valmisteita ja jalosteita koskevat elintarvikehygieeniset vaatimukset	14
2.2. Lainsäädäntö	4	4 luku. Laitoksia ja kalastusaluksia sekä niiden toimintaa koskevat vaatimukset .	14
2.3. Sopimus Euroopan talousalueesta	5	5 luku. Valvonta	16
3. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset ...	7	6 luku. Muutoksenhaku	19
3.1. Tavoitteet ja keinot niiden saavuttamiseksi	7	7 luku. Rangaistussäännökset	20
3.2. Keskeiset ehdotukset	7	8 luku. Erinäiset säännökset	20
4. Esityksen vaikutukset	8	9 luku. Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset .	24
4.1. Taloudelliset vaikutukset	8	2. Tarkemmat säännökset ja määräykset	25
4.2. Organisaatio- ja henkilöstövaikutukset ...	9	3. Voimaantulo	25
4.3. Ympäristövaikutukset	10	LAKIEHDOTUS	25
5. Asian valmistelu	10		
6. Muita esitykseen vaikuttavia seikkoja	11		

YLEISPERUSTELUT

1. Johdanto

Euroopan talousalueesta tehdyn sopimuksen (ETA-sopimus) liitteessä I luetellaan ne Euroopan yhteisöjen (EY) eläinlääkintä- ja kasvin-suojelualan säädökset, jotka on otettu osaksi ETA-sopimusta. Direktiiveistä yksi koskee elintarvikkeeksi tarkoitettua kalaa ja muita kalastustuotteita (*kaladirektiivi*) sekä yksi nilviäisiä (*simpukkadirektiivi*). Ehdotettu laki on laadittu yhdenmukaiseksi näiden direktiivien kanssa. Sekä direktiiveissä että ehdotetussa laissa kalastustuotteella tarkoitetaan kalojen lisäksi kaikkia muita elintarvikkeeksi soveltuvia veden eläimiä paitsi vesinisäkkäitä ja sammakoita.

Lakiehdotuksessa on lisäksi otettu huomioon ETA-sopimuksen allekirjoituspäivän jälkeen annettu kalastusalailla tapahtuvaa kalastustuotteiden käsittelyä koskeva direktiivi (*kalastusala-direktiivi*). Samoin ehdotetussa laissa on otettu huomioon neljä ETA-sopimuksen allekirjoituspäivän jälkeen annettua kala- ja simpukkadirektiivejä tarkentavaa komission päätöstä. Päätökset koskevat kalastustuotteita käsitteleviä laitoksia koskevia eräitä siirtymäaikoja, simpukoita käsitteleville laitoksille myönnettäviä poikkeuksia laitosten rakeenteellisista vaatimuksista sekä eräiden kalastustuotteiden mikrobiologisia vaatimuksia.

Edellä mainittuja EY-säädöksiä selostetaan yksityiskohtaisesti tämän esityksen alajaksossa 2.3.

ETA-sopimuksen 102—104 artikloissa on sovittu menettelytavasta, jolla sopimuksen liitteiden kannalta merkityksellinen EY:n uusi lainsäädäntö saatetaan sopimuksen osaksi. Asia saatetaan ensin ETA:n sekakomitean käsiteltäväksi. Sekakomitea tekee päätöksen siitä, miten ETA-sopimuksen liitettä olisi muutettava EY:n uuden säädöksen huomioonottamiseksi. Jäsenvaltiot saattavat tämän jälkeen valtiosääntönsä edellyttämällä tavalla uuden EY-säännöksen voimaan. Suomessa tämä voi asian laadusta johtuen edellyttää lainsäädännöllisiä toimenpiteitä. Tarvittava lakiesitys saatetaan tällöin hallituksen esityksenä eduskunnan käsiteltäväksi.

Tässä esityksessä varaudutaan kalastusala-direktiivin sekä kala- ja simpukkadirektiivejä täydentävien komission päätösten täytäntöönpanoon sen vuoksi, että lisäpöytäkirjan hyväksymistä koskeva hallituksen esitys voidaan

saattaa eduskunnan käsiteltäväksi vasta ETA:n sekakomitean käsiteltäviä lisäpöytäkirjan.

Vaikka lisäpöytäkirjan sisältö on osin vielä avoin, on tässä vaiheessa jokseenkin varmaa, että kalastusala-direktiivi ja edellä mainitut komission päätökset tulevat siihen sisällymään. Tämän vuoksi ne on otettu huomioon jo ehdotetussa laissa, sillä ne muodostavat kalaja simpukkadirektiivien kanssa yhden kokonaisuuden. Jos lisäpöytäkirjan kalastustuotteita koskevia säännöksiä ei otettaisi huomioon tässä esityksessä, olisi ehdotettua lakia tarkennettava heti lisäpöytäkirjan hyväksymisen jälkeen. Tämä voisi olla kuitenkin aikataulullisesti erittäin hankala toteuttaa, koska lisäpöytäkirjan säännösten on todennäköisesti tultava voimaan samanaikaisesti varsinaisen ETA-sopimukseen sisältyvien säännösten kanssa.

Jos kalastusala-direktiivi ja mainitut komission päätökset eivät jostain syystä tulisiakaan lisäpöytäkirjaan otettaviksi, jätettäisiin niiden täytäntöönpanoa koskevat ehdotetun lain pykälät saattamatta voimaan. Tämä on mahdollista, koska ehdotetun lain voimaanpanosta säädettäisiin asetuksella.

Mainitut direktiivit ja päätökset koskevat kaikkia yleiseen kalutukseen tarkoitettuja elintarvikkeeksi pyydystettyjä tai viljeltyjä meren ja makean veden eläimiä paitsi vesinisäkkäitä ja sammakoita. Ne koskevat niin luonnonvesistä pyydettyjä kuin viljeltyjä kaloja, rapuja, äyriäisiä ja nilviäisiä. Direktiivit ja päätökset koskevat myös edellä tarkoitettujen veden eläinten mätiä ja muita osia sekä niistä tehtyjä valmisteita ja jalosteita. Sekä kyseisissä EY-säädöksissä että ehdotetussa laissa valmisteilla tarkoitetaan mekaanisesti käsiteltäviä kalastustuotteita, esimerkiksi paloitetta tai fileerattua kalaa. Vastaavasti jalosteella tarkoitetaan kemiallisesti tai fysikaalisesti käsiteltäviä kalastustuotetta, esimerkiksi savustettua tai marinoitua kalaa.

Direktiiveissä ja päätöksissä asetetaan elintarvikehygieeniset vaatimukset kalastustuotteiden sekä niistä tehtyjen valmisteiden ja jalosteiden laadulle, alkuperälle, käsittelylle ja tuotannolle. Vaatimukset koskevat muun muassa kalastustuotteiden, valmisteiden ja jalosteiden puhtautta, mikrobiologisia ominaisuuksia ja vieraita aineita. Direktiivit ja päätökset sisältävät niin ikään kalastustuotteita, valmisteita ja jalosteita käsittelevien laitosten ja kalastusalausten rakenteita ja toiminnan järjestämistä kos-

keviä vaatimuksia. Näiden tarkoituksena on varmistaa, että mainittuja elintarvikkeita käsitellään puhtaissa oloissa siten, että niiden laatu säilyy hyvänä.

2. Nykytila

2.1. Tausta

Nykyisin ei ole voimassa erillistä kalastustuotteita ja niistä tehtyjä valmisteita ja jalosteita koskevaa lakia. Kalastustuotteiden, valmisteiden ja jalosteiden elintarvikehygieniää koskevia säännöksiä on kolmessa eri laissa, nimittäin terveydenhoitolaissa (469/65), elintarvikelaissa (526/41) ja kalastuslaissa (286/82), sekä niiden nojalla annetuissa säännöksissä ja määräyksissä.

Säännösten jakautuminen useaan eri lakiin ja niiden nojalla annettujen määräysten osittainen päällekkäisyys on tehnyt valvonnasta vaikeaa ja jossakin määrin tehotonta. Valvonnan ylin johto on jakautunut kahdelle viranomaiselle. Maa- ja metsätalousministeriö johtaa kalastuslain toteuttamisen valvontaa ja elintarvikevirasto terveydenhoitolain elintarvikesäännösten sekä elintarvikelain mukaista valvontaa. Aluetasolla kalastuslain mukaisen valvonnan johto kuuluu maaseutuelinkeinoalueille ja terveydenhoitolain elintarvikesäännösten sekä elintarvikelain mukaisen valvonnan johto lääninhallituksille. Paikallisesti terveydenhoitolain ja elintarvikelain mukaisesta valvonnasta huolehtii kunta.

2.2. Lainsäädäntö

Terveydenhoitolaki

Terveydenhoitolaissa on yleiseen terveyden- suojeluun liittyvät elintarvikkeiden käsittely- ja valmistusolosuhteita koskevat säännökset. Niiden mukaisesti myytäväksi tarkoitettuja elintarvikkeita tuotettaessa, valmistettaessa, kuljettaessa, säilytettäessä, kaupanpidettäessä, tarjoiltaessa ja muutoin käsiteltäessä on meneteltävä niin, että tautien tartunnan leviäminen ja muiden terveydellisten epäkohtien syntyminen estetään. Terveydenhoitolaissa on myös säännökset talousveden laatuvaatimuksista.

Terveydenhoitolain elintarvikesäännöksissä on lisäksi vaatimuksia, jotka kohdistuvat niihin

elintarvikehuoneistoihin, joissa elintarvikkeita valmistetaan tai muutoin käsitellään. Laissa on asetettu elintarvikehuoneistoille yleisiä laatu- edellytyksiä sekä säädetty, että elintarvikehuoneistot on ennen niiden käyttöön ottoa esitettävä toimintakunnossa asianomaisen kunnan toimielimen, lähinnä terveyslautakunnan, hyväksyttäväksi. Terveystieteiden laitoksen elintarvikehuoneistoksi hyväksymistä ei tarvita silloin, kun muualla lainsäädännössä säädetään toisenlaisesta hyväksymismenettelystä.

Terveydenhoitolain elintarvikesäännösten noudattamisen valvonnan ylin johto kuuluu elintarvikevirastolle. Lääninhallitus johtaa valvontaa alueellaan ja kunta vastaa paikallisesta valvonnasta.

Terveydenhoitolain uudistaminen on parhailaan vireillä.

Elintarvikelaki

Vuonna 1941 annettu elintarvikelaki on valtuuslaki, jossa on hyvin laajat asetuksenantovaltuudet. Lain nojalla voidaan asetuksella säädellä elintarvikkeita ja niiden kaikkinaista käsittelyä pitäen silmällä paitsi yleistä terveyttä myös kuluttajan turvaamista ala-arvoisten elintarvikkeiden myynniltä ja siitä johtuvilta taloudellisilta tappioilta.

Elintarvikelain mukaista valvontaa johtaa elintarvikevirasto. Lääninhallitus johtaa valvontaa omalla alueellaan ja paikallisesta valvonnasta vastaa kunta. Myös elintarvikelaki on parhaillaan uudistettavana.

Elintarvikelain nojalla on vuonna 1993 annettu asetus kalasta ja kalavalmisteista (108/93). Tämä asetus koskee elintarvikkeena myytäväksi tarkoitettua kalan ja kalavalmisteen käsittelyä, valmistusta, luokittelua, pakkaamista, kuljetusta, säilytystä, varastointia, maahan- tuontia ja myyntiä.

Kalastuslaki

Kalastuslain 95 §:n mukaan voidaan asetuksella antaa tarkempia säännöksiä kalan ja ravun sekä niistä valmistettujen tuotteiden käsittelystä, pakkauksesta, kuljettamisesta, kaupasta, viennistä ja tuonnista sekä näihin toimintoihin liittyvästä valvonnasta ja tarkastuksesta. Mainitun lainkohdan nojalla on annettu asetus tuoreen kalan käsittelystä ennen kulu-

tukseen tai jalostukseen toimittamista (410/84). Asetus sisältää eräiden elintarvikehygieniää koskevien yleisten säännösten lisäksi kalojen luokittelumääräykset. Asetuksessa ei ole erillisiä säännöksiä valvontaorganisaatiosta, joten tämä on jäänyt jossain määrin epäselväksi.

Tartuntatautilaki

Tartuntatautilaki (583/86) sisältää ihmisten tartuntatautiin vastustamista ja ennalta ehkäisemistä koskevat säännökset. Tartuntatautilaisissa säädetään sellaista työtä, jossa tartuntataudin leviämisen edellytykset ovat tavallista suuremmat, tekevien henkilöiden terveydentilasta vaadittavista selvityksistä. Jos henkilön voidaan perustellusti epäillä aiheuttavan tartuntataudin leviämistä, terveyslautakunta voi määrätä henkilön olemaan poissa ansiotyöstään sinä aikana, jolloin taudin leviämisen vaara on olemassa.

Tartuntatautiin vastustamistyön yleinen suunnittelu, ohjaus ja valvonta kuuluu sosiaali- ja terveysministeriölle. Asiantuntijalaitoksena toimii kansanterveyslaitos. Läänin alueella lain täytäntöönpano kuuluu lääninhallituksille ja kunnan alueella kunnalle.

Eläintautilaki

Eläintautilain (55/80) tarkoituksena on vastustaa ja ennakolta ehkäistä eläintauteja. Eläintautilaissa eläintaudilla tarkoitetaan sellaista sairautta tai tartuntaa, joka suoraan tai välillisesti voi siirtyä eläimestä toiseen eläimeen tai ihmiseen. Maa- ja metsätalousministeriön eläinlääkintä- ja elintarvikeosastolla on mahdollisuus antaa eläintautien ennalta ehkäisemiseksi määräyksiä eläinkunnan tuotteita käsittelevien laitosten toiminnan järjestämisestä sekä eläinkunnan tuotteiden kuljettamista koskevia rajoituksia. Eläintautitilanteesta johtuen ei tällaisia elintarvikehygieniään läheisesti liittyviä määräyksiä ole kalastustuotteista tarvinnut antaa.

Eläintautilain toteuttamisen ylin johto kuuluu maa- ja metsätalousministeriön eläinlääkintä- ja elintarvikeosastolle. Lääninhallitus huolehtii lain täytäntöönpanosta läänin alueella. Eläintautilain paikallinen toimeenpano on kunnaneläinlääkärin tehtävänä. Tästä huolimatta

eläintautien vastustaminen on valtion toimintaa, jonka toteuttamiseen kunta ei taloudellisesti ota osaa.

2.3. Sopimus Euroopan talousalueesta

ETA-sopimuksen liite I

ETA-sopimuksen liite I sisältää kaksi kalaa ja muita kalastustuotteita sekä niistä tehtyjä valmisteita ja jalosteita koskevaa direktiiviä. Direktiivit säätelevät yleiseen kulutukseen tarkoitetuille kalastustuotteille, valmisteille ja jalosteille ennen niiden vähittäiskauppaan saattamista asetettavia vaatimuksia elintarvikehygienisen laadun, käsittelyn ja tuotannon osalta.

Terveyttä koskevista vaatimuksista kalastustuotteiden tuotannossa ja saattamisessa markkinoille annettu neuvoston direktiivi (91/493/ETY), jäljempänä kaladirektiivi.

Kaladirektiivin tarkoituksena on yhdenmukaistaa kalaa ja muita kalastustuotteita koskevat elintarvikehygieniset vaatimukset niin, että EY:n sisämarkkinoiden toteutuessa ei kalojen ja kalatuotteiden kaupalle aiheudu esteitä jäsenvaltioiden vaatimusten eroavuuksista.

Kaladirektiivissä määritellään keskeiset direktiivissä käytetyt käsitteet. Olennainen käsite on *kalastustuote*, joka tarkoittaa kaikkia meren ja makean veden eläimiä tai niiden osia paitsi vesinisäkkäitä ja sammakoita, sekä sellaisia veden eläimiä, joita koskevat muut yhteisön säännökset. Kyseisiä säännöksiä ei ole vielä annettu muiden kuin simpukoiden osalta.

Valmisteet ovat puolestaan elintarvikkeita, jotka on saatu tekemällä kalastustuotteelle sen anatomiaan vaikuttava toimenpide, esimerkiksi perkaaminen, paloittelu tai fileointi.

Jaloste on kaladirektiivin mukaan kalastustuotteesta tai valmisteesta kemiallisella tai fyysikaalisella käsittelymenetelmällä, esimerkiksi kuumentamalla, savustamalla, suolaamalla, kuivaamalla tai marinoimalla saatu elintarvike.

Laitos tarkoittaa kaladirektiivissä mitä tahansa tilaa, jossa kalastustuotteita valmistetaan tai muuten käsitellään. Tästä pääsäännöstä poiketen eivät huuto- ja tukkukauppapaikat kuulu laitospäätöksiin. Niiden toimintaa koskevat vaatimukset ovat kuitenkin pääosin samanlaiset kuin mitä laitosten osalta on säädetty. Myöskään kalastusluvat eivät ole kaladirektiivin tarkoittamia laitoksia. Niitä kos-

kevat omat hygieniavaatimuksensa. Poikkeuksen muodostavat *uivat jalostamat*, joihin sovelletaan laitoksia koskevia vaatimuksia.

Kaladirektiivi liitteineen sisältää säännökset, jotka koskevat luonnollisesta ympäristöstään pyydystettyjen kalastustuotteiden ja vesiviljelytuotteiden käsittelyä ennen niiden vähittäiskauppaan saattamista. Säännökset koskevat esimerkiksi perkausta ja muuta elintarvikkeiden tuotantoketjun alkupäässä tapahtuvaa käsittelyä, pakkaamista, tunnistusmerkintöjä, varastointia ja kuljetusta. Kaladirektiivin liitteessä on asetettu omat vaatimuksensa kalastustuotteiden käsittelylle kalastusaluksen lastin purkamisen yhteydessä. Vaatimukset koskevat muun muassa tuoretuotteita, pakastusta, sulatusta, jalostusta sekä loisten havaitsemiseksi tehtäviä tarkastuksia.

Kaladirektiivi sisältää säännökset myös laitosten tuotantohygieneiasta ja siihen kohdistuvasta laitoksen itsensä suorittamasta valvonnasta (omavalvonta). Tuotantohygieneiaa koskevat säännökset sisältävät sekä laitoksen tiloille, välineille ja varusteille että henkilökunnan terveydentilalle asetettavat vaatimukset.

Asianomaisen jäsenvaltion toimivaltaisen viranomaisen on hyväksyttävä laitos ja rekisteröitävä se. Hyväksymisen edellytyksenä on, että laitos täyttää direktiivissä asetetut elintarvikehygieniset vaatimukset. Rekisteriin merkityt laitokset on ilmoitettava EY:n komissiolle, ETA-sopimuksen mukaisessa järjestelmässä EFTA:n valvontaviranomaiselle. Tiedot toimitetaan edelleen muille ETA-valtioille.

Laitosten on oltava viranomaisen säännöllisessä valvonnassa. Kaladirektiivin liitteessä on varsin yksityiskohtaiset säännökset viranomaisen suorittamasta valvonnasta ja tuotantolosuhteiden seurannasta. Yleisen seurannan lisäksi säännökset koskevat erityistarkastuksia, joihin kuuluvat aistinvaraiset tarkastukset, loistarkastukset ja kemialliset tarkastukset.

Kaladirektiivi sisältää säännökset myös tuonnista EY:n ulkopuolisista valtioista, joista käytetään nimitystä kolmannet maat. ETA-sopimuksen mukaan eläinlääkintädirektiivien kolmansia maita koskevia säännöksiä ei noudateta. Sopimusosapuolet eivät kuitenkaan saa soveltaa kolmansista maista tapahtuvaan tuontiin suotuisampia tuontiehtoja kuin mitä ETA-sopimuksen soveltamisesta seuraa.

Terveyttä koskevista vaatimuksista elävien kaksikuoristen simpukoiden tuotannossa ja saat-

tamisessa markkinoille annettu neuvoston direktiivi (91/492/ETY), jäljempänä simpukkadirektiivi.

Simpukkadirektiivi koskee kaikkia siivilöimällä ravintonsa ottavia simpukoita. Direktiivissä on määritelty simpukoiden tuotantoalueille asetettavat vaatimukset sekä asetettu ehdot simpukoiden puhdistautumiselle puhtaassa vedessä ennen niiden kulutukseen toimittamista.

Simpukkadirektiivi sisältää niin ikään tarkat säännökset simpukoiden puhdistamoiden ja lähettämöiden teknisestä laadusta ja toiminnasta. Direktiivi sisältää myös valvonta- ja tarkastusvaatimukset sekä simpukoiden elintarvikehygieniselle laadulle ja niiden säilytykselle, kuljetukselle, pakkaamiselle ja merkitsemiselle asetettavat vaatimukset. Simpukkadirektiivin säännökset ovat varsin pitkälle samanlaiset kaladirektiivin säännösten kanssa.

ETA-sopimus edellyttää myös simpukoiden osalta, että sopimusosapuolet eivät sovelta kolmansista maista peräisin olevien elävien simpukoiden tuontiin suotuisampia tuontiehtoja kuin mitä ETA-sopimuksen soveltamisesta seuraa.

ETA-sopimuksen lisäpöytäkirja

ETA-sopimuksen lisäpöytäkirjaan tulee tätä esitystä annettaessa olevan tiedon mukaan sisältymään yksi direktiivi ja neljä komission päätöstä, jotka ovat ehdotetun lain kannalta merkityksellisiä. Lisäpöytäkirjassa järjestetään ETA-sopimuksen määräysten mukaisesti varsinaisen sopimuksen allekirjoituspäivän jälkeen hyväksytyjen EY-säädösten saattaminen sopimuksen osaksi.

Kaladirektiiviin liittyy läheisesti kalastusalueen hygieniavaatimuksia koskeva neuvoston direktiivi (92/48/ETY), *kalastusalueiden direktiivi*. Kalastusalueiden direktiivi on annettu ETA-sopimuksen solmimisen jälkeen eikä se näin ollen ole mukana varsinaisen sopimuksen liitteessä I. Kalastusalueiden direktiivin säännökset on kuitenkin otettu huomioon lakiehdotusta valmisteltaessa, koska se tulee erittäin todennäköisesti sisältymään ETA-sopimuksen lisäpöytäkirjaan.

Kalastusalueiden direktiivin ja sen liitteen säännökset koskevat luonnollisesta ympäristöstään pyydettyjen kalojen käsittelyä kalastusaluksilla. Yleiset hygieniavaatimukset kohdistuvat kaikkiin kalastusaluksiin. Erillisessä liitteessä asetettuja lisävaatimuksia sovelletaan aluksiin,

joilla kalastustuotteita voidaan säilyttää tyydyttävissä olosuhteissa yli 24 tuntia. Kalastustuotteita on voitava säilyttää aluksissa riittävän alhaisessa lämpötilassa. Aluksella varastoitujen kalastustuotteiden saastuminen on voitava estää. Välineet ja säilytysyksiköt on pidettävä puhtaina ja käytettävän veden on oltava sellaista, ettei kalastustuotteiden saastumisriskiä ole.

Komission päätös (92/92/ETY) määrää simpukoiden lähettämöiden ja puhdistamoiden osalta ne rakenteita ja varusteita koskevat vaatimukset, joista jäsenvaltiot voivat myöntää poikkeuksia simpukkadirektiivissä määritellyksi siirtymäajaksi. Muita kalastustuotteita käsittelevien laitosten osalta tiettyjä siirtymäsäännöksiä sisältyy *komission päätökseen (93/54/ETY)*. Päätökset sisältävät mahdollisuuden siirtymäaikoihin. Siirtymäaikojen pituudesta sovitaan erikseen lisäpöytäkirjassa.

Komission päätös (93/25/ETY) sisältää puolestaan simpukoiden käsittelymenetelmät, joiden tarkoituksena on estää patogeenisten mikro-organismien lisääntyminen. *Komission päätös (93/51/ETY)* määrää kypsennettyjen äyriäisten ja nilviäisten tuotantoon sovellettavat mikrobiologiset kriteerit.

3. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

3.1. Tavoitteet ja keinot niiden saavuttamiseksi

Ehdotetun lain tavoitteena on ETA-sopimuksen mukaisesti varmistaa, ettei ETA-valtioiden väliselle kalastustuotteiden sekä niistä tehtyjen valmisteiden ja jalosteiden kaupalle aseteta mainittujen eläimistä saatavien elintarvikkeiden laatua tai tuotanto-olosuhteita koskevista elintarvikehygieenisistä vaatimuksista aiheutuvia esteitä.

Ehdotetussa laissa pyritään lainsäädännöllisin keinoin varmistamaan vähittäismyyntiin toimitettavien kalastustuotteiden sekä niistä tehtyjen valmisteiden ja jalosteiden elintarvikehygieeninen laatu. Kalastustuotteiden, valmisteiden ja jalosteiden vähittäismyyntiä edeltävillä käsittely-, varastointi- ja kuljetusvaiheille asetettavien hygieniavaatimusten ensisijaisena päämääränä on turvata näiden eläimistä saatavien elintarvikkeiden käyttäjän terveys.

Kalastustuotteiden, valmisteiden ja jalosteiden elintarvikehygieenisen laadun turvaamis-

sa käytettävissä menettelyssä ovat keskeisellä sijalla laitosten hyväksyminen ja niiden säännöllinen valvonta. Valvonta tulisi etupäässä laitosten itsensä suoritettavaksi. Se toteutettaisiin viranomaisen hyväksymän ohjelman mukaisesti ja viranomainen valvoisi tämän ohjelman toteutusta. Laitoksissa havaittujen epäkohtien korjaamisen varmistamiseksi olisi viranomaisella mahdollisuus antaa tarvittavia määräyksiä ja kieltoja. Tarvittaessa näitä voitaisiin tehostaa uhkasakolla sekä teettämistä ja keskeyttämisuhalla. Lisäksi ehdotettu laki sisältäisi sen rikkomista koskevat rangaistussäännökset.

3.2. Keskeiset ehdotukset

Ehdotetun lain soveltamisala koski yleiseen kulutukseen tarkoitettujen kalastustuotteiden sekä niistä tehtyjen valmisteiden ja jalosteiden vähittäismyyntiä edeltäviä käsittely-, varastointi- ja kuljetusvaiheita. Näiden aikana olisi ryhdyttävä kaikkiin niihin toimenpiteisiin, joilla estetään terveydellisten epäkohtien syntymisen ja mainittujen elintarvikkeiden elintarvikehygieenisen laadun yleinen heikkeneminen.

Lain soveltamisalan ulkopuolelle jäisivät maa- ja metsätalousministeriön määräämässä laajuudessa sellaiset pienet kalastustuote-, valmiste- ja jaloste-erät, jotka kalastaja myy paikallisesti suoraan kuluttajalle tai vähittäiskauppiaille.

Ehdotetun lain yleisestä toimeenpanosta vastaisi maa- ja metsätalousministeriö ja valvonnan ylimmästä johdosta huolehtisivat elintarvikevirasto sekä eläinlääkintä- ja elintarvikelaitos. Lääninhallitus hoitaisi puolestaan valvonnan johtotehtävät läänin alueella. Kunta huolehtisi valvonnasta alueellaan.

Kalastustuotteille sekä niistä tehdyille valmisteille ja jalosteille asetettaisiin laissa elintarvikehygieeniset perusvaatimukset. Kalastustuotteet sekä niistä tehtyt valmisteet ja jalosteet eivät saisi ominaisuuksiensa tai alkuperänsä puolesta aiheuttaa käyttäjälleen terveydellistä haittaa. Kaikki laitokset, huuto- ja tukku-kauppapaikkoja lukuun ottamatta, olisi hyväksyttävä toimintaansa varten. Sama koski laitoksiin tai niiden toimintaan tehtäviä muutoksia. Huuto- ja tukku-kauppapaikat tulisi rekisteröidä. Hyväksymisen ja rekisteröimisen

ehtona olisi, että laitokset täyttävät tiloiltaan ja toiminnaltaan ehdotetun lain asettamat ehdot.

Laitosten itsensä olisi huolehdittava siitä, että niissä estetään tuotannon kaikissa vaiheissa terveydellisten epäkohtien syntyminen. Tätä varten laitoksella olisi valvontaviranomaisen hyväksymä omavalvontajärjestelmä. Laitosten tulisi poistaa markkinoilta laitoksesta toimitetut kalastustuotteet, valmisteet ja jalosteet, jos niiden osalta on havaittu sellaisia elintarvikehygieenisia puutteita, että tuotteet voivat aiheuttaa vakavaa vaaraa ihmisen terveydelle.

Laitosten lisäksi ehdotetussa laissa asetettaisiin kalastusaluksille ja niissä tapahtuvalle kalastustuotteiden käsittelylle elintarvikehygieeniset perusvaatimukset. Valvontaviranomaisen olisi rekisteröitävä alukset, joissa harjoitetaan tuotteiden erityiskäsittelyä, esimerkiksi pakastusta.

Ehdotetun lain mukaan kalastustuotteita, valmisteita ja jalosteita saisi esikäsitellä, prosessoida, jäähdyttää, pakastaa, pakata ja varastoida vain hyväksytyissä laitoksissa tai rekisteröidyissä huuto- ja tukkukauppapaikoissa sekä lain vaatimukset täyttävissä kalastusaluksissa.

Ehdotetussa laissa olisi säännökset valvontaviranomaisten toimivaltaoikeuksista. Näitä olisivat tiedonsaanti- ja tarkastusoikeus sekä oikeus näyteenottoon ja näytteiden tutkimiseen. Kunnan valvontaviranomainen voisi antaa elinkeinonharjoittajalle terveyshaittojen ehkäisemiseksi tarpeellisia kieltoja ja määräyksiä. Tarvittaessa niiden tehosteena voitaisiin käyttää uhkasakkoa sekä teettämisen- ja keskeyttämismuuttoa. Äärimmäisessä tapauksessa kunnan valvontaviranomainen voisi ottaa kalastustuotteet taikka niistä tehdyt valmisteet tai jalosteet haltuunsa, jos niistä on syytä epäillä aiheutuvan välitöntä terveyden vaaraa, eikä muita ehdotetun lain mukaisia turvaamiskeinoja voida pitää riittävinä.

Kunnan valvontaviranomaisen olisi mahdollisuuksiensa mukaan pyydettäessä annettava elinkeinonharjoittajalle neuvoja rakennettavan laitoksen saamiseksi ehdotetun lain vaatimuksia vastaavaksi.

Ehdotettu laki sisältäisi myös erilliset rangaistussäännökset ja säännöksen menettämisseuraamuksista.

Kunnan olisi mahdollista periä maksuja lähinnä laitosten hyväksymis- ja rekisteröimisasioissa. Säännöllinen viranomaisvalvonta tapahtuisi kunnan kustannuksella.

Ehdotettu laki sisältäisi yksityiskohtaiset

määräystenantovaltuudet antaa maa- ja metsätalousministeriön päätöksellä kala-, simpukka- ja kalastusaluevalvontavirastojen sekä komission päätösten täytäntöönpanoa koskevat yksityiskohtaiset määräykset.

4. Esityksen vaikutukset

4.1. Taloudelliset vaikutukset

Valtion- ja kunnallistaloudelliset vaikutukset

Ehdotetulla lailla ei ole välittömiä valtiontaloudellisia vaikutuksia. Lain toimeenpano ei edellytä uusien virkojen perustamista maa- ja metsätalousministeriöön, elintarvikevirastoon, eläinlääkintä- ja elintarvikelaitokseen eikä lääninhallituksiin.

Ehdotetun kalahygienialain piiriin tulevien laitosten valvonnasta huolehtii nykyisin kunta terveydenhoitolain nojalla. Terveydenhoitolain mukaisesti laitokset on hyväksytty toimintakunnossaan elintarvikehuoneistoksi. Niitä on valvottu muiden elintarvikehuoneistojen tapaan. Valvontakustannukset ovat valtionosuusjärjestelmän puitteissa jakaantuneet kuntien ja valtion kesken jokseenkin tasan. Vuosittaiset valvontakustannukset ovat elintarvikeviraston vuonna 1992 Liiketaloustieteellisellä Tutkimuslaitoksella teettämän tutkimuksen perusteella olleet alle miljoona markkaa (Elintarvikevalvonnan kustannukset ja valvontamaksujen määrittäminen kustannusvastaavuuden mukaan; Elintarvikeviraston Valvonta-sarjan julkaisu 6/1992).

Ehdotettu laki tehostaisi omavalvontajärjestelmän kautta laitosten valvontaa. Laitosten valvonta tulisi merkittävältä osaltaan perustamaan omavalvontajärjestelmään. Omavalvontajärjestelmä aiheuttaisi sen, että viranomaisvalvonnan tarve tulisi omavalvontajärjestelmän vaatiman sisäänajon jälkeen pienenevän. Uusien virkojen perustamista ei ehdotetun lain mukainen valvonta edellytä. Kukin kunta voisi järjestää valvonnan asianomaisessa kunnassa vallitsevien olosuhteiden mukaisesti tarkoitukseenmukaisimmalla tavalla.

Suomessa on tällä hetkellä noin 450 ehdotetun lain sääntelyalueeseen kuuluvaa laitosta. Kuntien suorittama valvonta tulisi olemaan lähinnä omavalvonnan toteutumisen valvontaa. Kuntien vuotuiset valvonnan kokonaiskustannukset olisivat näin ollen varsin pienet, eivätkä

ne Liiketaloustieteellisen Tutkimuslaitoksen edellä mainitun tutkimuksen perusteella arvioiden ylittäisi puolta miljoonaa markkaa vuodessa.

Laitosten hyväksymis- ja rekisteröintiasioiden käsittelystä kunnat voisivat periä hakijalta maksun. Maksut perittäisiin kunnan hyväksymän taksan mukaisesti. Taksoitus tulee suorittaa omakustannusperiaatteen mukaisesti.

Ehdotetun lain mukaan uudeksi valvontakohteeksi tulisivat kalastusalukset. Laki ei kuitenkaan koskisi kalastajien paikallisilla markkinoilla harjoittamaa pienten kalastustuotemäärien myyntiä suoraan kuluttajille ja vähittäiskauppoihin. Lain sääntelyalueen ulkopuolelle jäisi myös kotitarve- ja virkistyskalastus kokonaisuudessaan sekä se osa ammattikalastuksesta, joka ei edellä esitetyn mukaisesti kuuluisi ehdotetun lain soveltamisalueeseen. Tällä alueella ei valvontakustannuksia muodostuisi.

Kalastusalusten rekisteröintivelvoite koskee ehdotetun lain mukaan vain sellaisia aluksia, joissa saalista säilytetään yli 24 tuntia ja joissa on joko merivesisäiliöihin perustuva jäähdytysjärjestelmä tai joissa kalastustuotteet pakastetaan pakkaamatta. Käytettävissä olevien tietojen mukaan Suomessa ei ole yhtään tällaista alusta, joten rekisteröintikustannuksia ei muodostu.

Ehdotetun lain mukaan kalastusalukset on siis edellä mainituin poikkeuksin otettava säännöllisen elintarvikehygieenisen valvonnan piiriin. Ne on tarkastettava säännöllisesti. Sata-massa tapahtuva tarkastus on todennäköisimmin toistettava joka toinen vuosi. Ehdotetun lain nojalla valvottavia kalastusaluksia on yhteensä noin 750 kappaletta. Vuosittaisia kalastusalusten tarkastuksia tulisi näin ollen olemaan arviolta noin 375.

Kalastusalusten tarkastusten lisäksi kunnan valvontaviranomaisen on luotava kalastustuote-erien valvonta- ja tarkastusjärjestelmä. Erät on kaladirektiivin mukaan tarkastettava joko maihinsiirron yhteydessä tai ensimmäiseen myyntitapahtumaan liittyen. Nämä tarkastukset voidaan ainakin osittain liittää omavalvontajärjestelmään, mutta myös kunnan valvontaviranomaisen tehtäväksi tulee ehdotetun lain mukaan suorittaa säännöllisiä kalastustuote-erien tarkastuksia. Ihmisravinnoksi käytettävien kalasaaliiden määrät ovat merialueella noin 27 000 tonnia ja sisävesialueella noin 2 400 tonnia.

Ehdotetun lain nojalla valvottavat kalastusalukset siirtävät maihin saaliitaan noin satana päivänä vuodessa. Tarkastukset voidaan kuitenkin järjestää vastaanottavassa laitoksessa tai tukkukaupassa. Kalastustuote-erien tarkastuksesta johtuvia kustannuksia ei voida tarkalleen arvioida. On kuitenkin jokseenkin varmaa, että ehdotetun kalahygienialain aiheuttamat valvontakustannukset eivät ylittäisi kokonaisuudessaan yhtä miljoonaa markkaa, joka vastaa suuruudeltaan nykyisiä valvontakustannuksia.

Elinkeinoelämään kohdistuvat vaikutukset

Laitosten valvonta perustuisi suurelta osin laitosten omavalvontajärjestelmään. Se puolestaan kytkeytyisi läheisesti laitosten omaan laadunvalvontatoimintaan. Tämän vuoksi lakisäänteisen omavalvonnan kustannuksia laitoksille on erittäin vaikea arvioida.

Ehdotetun lain mukaan kunnat voisivat periä laitoksilta maksun sekä itse laitoksen hyväksymisestä tai rekisteröimisestä että sen omavalvontaohjelman hyväksymisestä. Nämä toimenpiteet eivät muodosta jatkuvaa kustannuserää. Niiden kokonaiskustannukset olisivat noin puoli miljoonaa markkaa.

Ehdotettu laki asettaa laitoksille nykyistä tiukemmat elintarvikehygieeniset vaatimukset sekä toiminnan, laitteiden, välineiden että tilojen suhteen. Laitosten saattaminen ehdotetun lain vaatimukset täyttäväksi voi aiheuttaa laitoksille yhteismäärältään varsin huomattavia kustannuksia, koska laitosten laadullinen taso on erittäin vaihteleva ja keskimääräisesti alhainen. Laitoksilla olisi kuitenkin erityinen siirtymäaika, jonka kuluessa ne on saatettava ehdotetun lain vaatimuksia vastaavaksi. Siirtymäajoista sovitaan ETA-sopimuksen lisäpöytäkirjassa.

4.2. Organisaatio- ja henkilöstövaikutukset

Ehdotetun lain yleinen täytäntöönpano sekä sen mukainen yleinen, suunnittelu ja ohjaus kuuluisi maa- ja metsätalousministeriölle.

Pääosiltaan ehdotetun lain mukaista valvontaa johtaisi elintarvikevirasto, joka nykyisinkin huolehtii terveydenhoitolain nojalla hyväksytyjen elintarvikehuoneistojen valvonnan johdosta. Eläinlääkintä- ja elintarvikelaitos johtai-

si kuitenkin kalojen tainnutuksen, verestyksen ja perkauksen sekä muiden kalastustuotteiden perkauksen ja kalastusalusten osalta ehdotetun lain noudattamisen valvontaa. Jakoa on pidetty tarkoituksenmukaisena siksi, että kalojen tainnutus, verestys ja perkaus tehdään valtaosin kalanviljelylaitosten yhteydessä ja ne ovat eläinlääkintä- ja elintarvikelaitoksen asiantuntemuksen piiriin kuuluvia toimintoja. Kalanviljelylaitosten ja viljelykalojen terveyden valvonta kuuluu muutoinkin eläinlääkintäviranomaisille.

Kalastusalusten osalta valvonnan johto olisi eläinlääkintä- ja elintarvikelaitoksella siksi, että kalastusaluksiin muutoin kohdistuva sääntely hoidetaan suurelta osin maa- ja metsätalousministeriöstä. Tällöin alusten hygieniavalvontaan kuuluvat tehtävät on katsottu tarkoituksenmukaiseksi hoitaa saman ministeriön alaisen laitoksen toimesta. Alusten hygieniavalvonta olisi niinikään uusi viranomaisvalvonnan kohde.

Alue- ja paikallistasolla valvonnasta huolehtisivat nykyiseen tapaan lääninhallitukset ja kunnat.

Ehdotettu laki laajentaisi jonkin verran kalastustuotteiden, valmisteiden ja jalosteiden elintarvikehygieenistä valvontaa. Tehtävien ei kuitenkaan arvioida lisääntyvän niin paljon, että se aiheuttaisi tarvetta henkilöstölisäyksiin millään organisaatiossa.

4.3. Ympäristövaikutukset

Ehdotetulla lailla ei ole ympäristöön kohdistuvia vaikutuksia.

5. Asian valmistelu

Esitys on valmisteltu maa- ja metsätalousministeriössä virkatyönä useassa eri vaiheessa. Ensimmäinen esitysluonnos koski paitsi kalastustuotteita sekä niistä tehtyjä valmisteita ja jalosteita myös kaikkia muita eläimistä saattavia elintarvikkeita lihaa ja maitoa lukuun ottamatta. Tästä ensimmäisestä esitysluonnoksesta pyydettiin kesällä 1992 lausunnot niiltä viranomaisilta ja järjestöiltä, joiden toimialaa asia koski tai joiden muutoin arvioitiin olevan asiasta kiinnostuneita.

Lausunnon antoivat kauppa- ja teollisuusministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö, valtiova-

rainministeriö, oikeusministeriö, sisäasiainministeriö, elintarvikevirasto, maatilahallitus, valtion eläinlääketieteellinen laitos (sittemmin eläinlääkintä- ja elintarvikelaitos), tullihallitus, lääninhallitukset, Eläinlääketieteellinen korkeakoulu, Suomen Kunnallislitto, Suomen Kaupunkiliitto (jotka sittemmin ovat yhdistyneet Suomen Kuntaliitoksi), Elintarviketeollisuusliitto, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto, Kalatalouden Keskusliitto, Suomen Kalan- kasvattajaliitto, Suomen Kalakauppiasliitto-Finlands Fiskhandlarförbund, Suomen Mehiläishoitajien liitto, Suomen Eläinlääkäriliitto, Suomen Kuluttajaliitto ja Kotitalous- ja kuluttajaneuvottelukunta. Lisäksi lausuntonsa toimittivat Munakunta, Valio, Agronomiliitto, Terveys- ja ympäristöalan tekniset, Suomen Kemistiliitto sekä Kuluttajat-Konsumenterna ry.

Lausunnoissa esitetyt periaatteelliset huomautukset kohdistuivat lähinnä ehdotuksen soveltamisalaa ja hallinnon järjestämiseen. Lausunnoissa katsottiin varsin yleisesti, että lausunnolla ollut ehdotus oli useassa kohdissaan sisällöltään laajempi kuin mitä asianomaisten direktiivien täytäntöönpano edellytti. Muun muassa kauppa- ja teollisuusministeriö, elintarvikevirasto, Elintarviketeollisuusliitto, tullihallitus sekä Agronomi- ja Kemistiliitot katsoivat, että ehdotus aiheuttaisi suuria epäselvyyksiä elintarvikevalvonnan ja eläinlääkintähuollon välisessä rajanvedossa. Kuntien keskusjärjestöt katsoivat, että kuntien mahdollisuutta järjestää lain täytäntöönpanon edellyttämä hallinto ja valvonta oli tarpeettomasti rajoitettu ja että ehdotukseen sisältyvät määräystenantovaltuudet olivat liian yksilöimättömiä ja laajoja. Lisäksi lausunnoissa tuotiin esille useita yksityiskohtia koskevia huomautuksia.

Esityksen laadintaa jatkettiin lausuntojen pohjalta. Esityksestä neuvoteltiin sen eri valmisteluvaiheissa useaan otteeseen muun muassa kauppa- ja teollisuusministeriön, sosiaali- ja terveysministeriön, elintarvikeviraston, eläinlääkintä- ja elintarvikelaitoksen, Suomen Kuntaliiton ja Elintarviketeollisuusliiton kanssa.

Saatujen lausuntojen ja käytyjen neuvottelujen perusteella esitystä lopulliseen muotoonsa valmisteltaessa on erityistä huomiota kiinnitetty siihen, että esitys sisältää vain ne säännökset, jotka kala-, simpukka- ja kalastusalusdirektiivien täytäntöönpano edellyttää. Esitykseen sisältyvät maa- ja metsätalousministeriön määräystenantovaltuudet on rajattu koskemaan

ETA-sopimuksen täytäntöönpanon edellyttämiä määräyksiä. Lausunnoissa ehdotetut teknisuusteiset tarkistukset on myös pyritty ottamaan huomioon.

Esityksen johdosta on käyty Suomen Kuntaliiton, maa- ja metsätalousministeriön ja sisäasiainministeriön kesken järjestelyasiakirjan mukaiset neuvottelut. Suomen Kuntaliiton edustajat katsoivat, että ehdotetun lain perusteluissa tulisi tarkemmin arvioida kalastustuotteisiin sekä niistä tehtyihin valmisteisiin ja jalosteisiin kohdistuvan valvonnan lisääntymisen vaikutuksia kuntatasolla. Samoin tulisi tarkemmin arvioida valvonnan lisääntymisen vaatimat henkilöstövoimavarat sekä osoittaa niihin voimavarat. Varsinkin kalastusalueiden rekisteröinti ja valvonta tulee aiheuttamaan lisävoimavarojen tarvetta. Kuntaliitto vastustaa kaikkia kunnan tehtävien ja niiden aiheuttamien menojen lisäyksiä. Suomen Kuntaliiton esille tuomat seikat on selvitetty esityksen taloudellisia vaikutuksia koskevassa jaksossa.

6. Muita esitykseen vaikuttavia seikkoja

Esitys liittyy ETA-sopimuksen voimaansaattamiseen. Ehdotetulla lailla yhdenmukaistettaisiin sopimuksen mukaisesti kalastustuotteiden sekä niistä tehtyjen valmisteiden ja jalosteiden elintarvikehygieenisiä laatuvaatimuksia ja elintarvikehygieenistä valvontaa koskeva Suomen lainsäädäntö EY:n vastaavien säännösten kanssa. Tässä esityksessä tarkoitettuihin direktiiveihin viitataan ETA-sopimuksen liitteessä I sekä ETA-sopimuksen lisäpöytäkirjassa.

Ehdotetun lain johdosta elintarvikevirastosta annettua lakia (111/90) olisi tarkennettava niin, että siinä mainitaan myös tämän esityksen mukaiset valvontatehtävät. Samoin elintarvikevirastosta annettua lakia ja asetusta (278/90) tulisi tarkentaa niin, että maa- ja metsätalousministeriön olisi mahdollista osallistua viraston tulosoajaukseen. Elintarvikevirastosta annetun lain muuttamisesta annettaisiin erillinen hallituksen esitys.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotuksen perustelut

1 luku. Yleiset säännökset

Lain tarkoitus ja soveltamisala

1 §. Ehdotetun lain tarkoituksena olisi turvata elintarvikkeeksi käytettävien kalastustuotteiden sekä niistä saatavien valmisteiden ja jalosteiden elintarvikehygieeninen laatu. Lailla saatettaisiin täytäntöön ETA-sopimukseen sisällytetyt kalastustuotteiden ja niistä saatujen valmisteiden ja jalosteiden elintarvikehygieenistä laatua ja sen valvontaa koskevat EY:n säädökset.

Kalastustuotteet sekä niistä tehdyt valmisteet ja jalosteet määriteltäisiin tarkemmin 4 §:ssä.

Elintarvikehygieenisellä laadulla tarkoitetaan ominaisuuksia, jotka koskevat kalastustuotteiden sekä niistä tehtyjen valmisteiden ja jalosteiden puhtautta, mikrobiologisia ominaisuuksia, kiinteyttä ja vetisyyttä, väriominaisuuksia, vieraita aineita, lämpötilaa sekä hajua ja maakuominaisuuksia.

2 §. Ehdotettua lakia sovellettaisiin yleiseen

kulutukseen tarkoitettujen kalastustuotteiden sekä niistä tehtyjen valmisteiden ja jalosteiden vähittäismyyntiä edeltäviin käsittely-, varastointi- ja kuljetusvaiheisiin sekä mainituille tuotteille, valmisteille ja jalosteille asetettaviin elintarvikehygieenisiin vaatimuksiin.

Yleiseen kulutukseen tarkoitettuina kalastustuotteina sekä niistä tehtyinä valmisteina ja jalosteina pidettäisiin tuotteita, jotka on tarkoitettu myytäväksi tai muutoin luovutettavaksi kaupanpidon yhteydessä tai tarjoiltavaksi ravintoloissa, sairaaloissa, koulujen keskuskeittiöissä tai muissa vastaavissa suurtiloissa. Ehdotettu laki ei koski kalastustuotteiden sekä niistä tehtyjen valmisteiden ja jalosteiden käsittelyä yksityistalouksissa.

Ehdotetun lain soveltamisalan ulkopuolelle jäisivät maa- ja metsätalousministeriön määräämässä laajuudessa myös sellaiset pienet kalastustuote-, valmiste- ja jaloste-erät, jotka kalastaja myy paikallisesti suoraan kuluttajalle tai vähittäiskauppiaille. Kaladirektiivi ei direktiivissä olevan määritelmän mukaan koske tällaisia eriä. Maa- ja metsätalousministeriön mää-

räykset annettaisiin ETA-sopimuksen mukaisesti. Kaladirektiivin säännös kalastajan suoramyyntistä on tulkinnanvarainen, eikä ennakotapausta säännöksen soveltamisesta ole. Tämän vuoksi ei ole mahdollista lain tasolla määritellä riittävän tarkasti soveltamisalan poikkeuksia. Tällöin olisi tarpeen, että tarvittavat määräykset voitaisiin antaa ministeriön päätöksellä. Ehdotetun lain soveltamisalan ulkopuolelle jäävien tuotteiden osalta sovellettaisiin terveydensuojelulain ja elintarvikelain säännöksiä.

Ehdotettu laki koskisi siis kalastustuotteiden sekä niistä tehtyjen valmisteiden ja jalosteiden käsittely- ja jalostusprosessia, mutta ei enää niiden vähittäiskauppaa. Ehdotetun lain mukaiset elintarvikehygieniset vaatimukset koskisivat myös sellaisia kalastustuotteita sekä niistä tehtyjä valmisteita ja jalosteita, joita käytetään muiden elintarvikkeiden raaka-aineena. Ehdotetun lain säännökset koskisivat myös sellaista kalastustuotteiden sekä niistä tehtyjen valmisteiden tai jalosteiden käsittelyä tai muuta ehdotetun lain tarkoittamaa toimintaa, joka tapahtuisi muun elintarvikevalmistuksen yhteydessä. Ehdotettu laki ei kuitenkaan koskisi toimintaa, jossa kalastustuotteita, valmisteita tai jalosteita käytettäisiin sellaisenaan toisen elintarvikkeen raaka-aineena.

Suhde eräisiin säädöksiin ja määritelmät

3 §. Kaladirektiivi sisältää myös laitoksissa kalastustuotteita, valmisteita ja jalosteita käsittelevää henkilökuntaa koskevia terveysvaatimuksia. Tarkoituksena on, että tartuntatautien vastustamiseen ja ehkäisyyn liittyvät laitosten henkilökunnan terveydentilaan kohdistuvat vaatimukset asetettaisiin ja niitä koskevat toimenpiteet suoritettaisiin laitoksissa tartuntatautilain (583/86) nojalla.

Kaladirektiivi sisältää myös laitoksissa käytettävää talousvettä koskevat vaatimukset. Talousvettä koskevat yleiset laatuvaatimukset on asetettu terveydenhoitolain nojalla. Niitä sovellettaisiin myös ehdotetun lain mukaisissa laitoksissa käytettävään talousveteen.

4 §. Kala- ja simpukkadirektiivit sisältävät suuren joukon yksityiskohtaisia määritelmiä. Ehdotettuun lakiin on näistä otettu vain ne, jotka ovat lain sisällön selvyyskannalta välttämättömiä. Ehdotettuun lakiin otetut määritelmät on laadittu mahdollisimman tar-

koin direktiivien sisältöä seuraten. Näin on menetelty siksi, että voitaisiin mahdollisimman selvästi osoittaa ehdotetun lain yhdenmukaisuus direktiivien kanssa. Direktiivien määritelmät ovat osittain vaikeaselkoisia ja toistensa kanssa päällekkäisiä. Tästä johtuu ehdotetun lain määritelmien jonkinasteinen päällekkäisyys.

Kalastustuotteella tarkoitetaan ehdotuksessa vesinisäkkäitä ja sammakoita lukuun ottamatta kaikkia vedessä kasvaneita ja siellä olevia eläimiä, jotka pyydytetään elintarvikkeena käytettäväksi. Kalastustuotteisiin kuuluisivat sekä luonnollisessa ympäristössä, joko suolaisessa tai makeassa vedessä, kasvaneet eläimet että valvotuissa olosuhteissa syntyneet ja kasvatetut eläimet. Kalastustuotteita olisivat myös sellaiset veden eläimet, jotka on siirretty luonnollisesta ympäristöstään kasvatettaviksi valvotuissa olosuhteissa. Kalastustuotteina ei pidettäisi eläimiä, joita pidetään elävinä vain myöhemmin tapahtuvaa myyntiä varten. Kalastustuote olisi eläimen muodostama kokonaisuus, johon kuuluisi mäti ja kaikki muut eläimen osat.

Valmisteella tarkoitettaisiin lain soveltamisalaan kuuluvista veden eläimistä esimerkiksi sisälmysten tai pään poistolla, viipaloinnilla, fileoinnilla, pilkkomisella tai muulla vastaavalla tavalla saatuja osia. Valmisteisiin luettaisiin kuuluvaksi myös sellaiset kalastustuotteiden osat, jotka on pakattu tyhjiöön tai suojakaasupakkaukseen, ja sellaiset pakatut sekä pakkaamattomat osat, joita ei ole käsitelty säilyvyyden lisäämiseksi muulla tavalla kuin jäädyttämällä.

Jalosteet olisivat sellaisia tuotteita, jotka on saatu kalastustuotteista tai valmisteista käsittelemällä niitä joko kemiallisesti tai fysikaalisesti esimerkiksi kuumentamalla, savustamalla, suo-laamalla, kuivaamalla tai marinoimalla. Nämä toimenpiteet voidaan suorittaa joko jäädytetyille taikka pakastetuille kalastustuotteille tai valmisteille. Jalosteita voidaan valmistaa myös eri käsittelymenetelmiä yhdistämällä ja jalostekäsittelyä käytettäisiin edellä mainituilla menetelmillä prosessoiduista tuotteista siitä riippumatta ovatko ne tarkoitettu käytettäväksi sellaisenaan tai toisen elintarvikkeen raaka-aineena.

Laitoksella tarkoitettaisiin kaikkia sellaisia tiloja, joissa kalastustuotteita esikäsitellään, prosessoidaan, jäädytetään, pakastetaan, pakataan tai varastoidaan myyntiin toimittamista

varten. Laitos-käsitteen piiriin kuuluvat kaikki edellä kuvatut tilat riippumatta tilojen suuruudesta tai toiminnan laajuudesta. Huuto- ja tukkukauppapaikat olisivat myös lakiehdotuksen tarkoittamia laitoksia, mutta kalastuslukset jäisivät tämän käsitteen ulkopuolelle. Huuto- ja tukkukauppapaikat eivät ole kaladirektiivin laitos-määritelmän piiriin kuuluvia. Huuto- ja tukkukauppapaikat olisivat kuitenkin ehdotetussa laissa määriteltyjä laitoksia. Tähän on päädytty siitä syystä, että huuto- ja tukkukauppapaikoille ja muille laitoksille kaladirektiivissä asetetut vaatimukset ovat varsin pitkälle samanlaiset. Huuto- ja tukkukauppapaikkojen erottaminen tässä esityksessä käytetystä laitos-määritelmästä aiheuttaisi laitoksia koskevissa lainkohdissa turhaa toistoa.

Ehdotetun lain soveltamisalasta johtuen laitoksia eivät olisi kalastustuotteita, valmisteita tai jalosteita myyvät vähittäismyymälät eivätkä sellaiset yksiköt, joissa kalastustuotteita, valmisteita ja jalosteita käytetään toisen elintarvikkeen valmistukseen. Laitoksia eivät myöskään olisi suurtaloudet.

Uiva jalostamo olisi mikä tahansa alus, jossa kalastustuotteille suoritetaan yksi tai useampi toimenpide, kuten fileointi, viipalointi, nahan poisto, jauhaminen tai pakastus tai muu vastaava toimenpide, joiden jälkeen saatu tuote pakataan. Uiviin jalostamoihin sovellettaisiin myös laitoksia koskevia vaatimuksia.

Valvontaviranomaisella tarkoitettaisiin kaikkia ehdotetun lain yleisestä toimeenpanosta, valvonnan johtamisesta ja toteuttamisesta vastaavia valtion ja kunnan viranomaisia. Näitä olisivat maa- ja metsätalousministeriö, elintarvikevirasto, eläinlääkintä- ja elintarvikelaitos, lääninhallitus ja kunnan valvontaviranomainen. Lisäksi tulliviranomaiset olisivat ehdotetun lain tarkoittamia valvontaviranomaisia.

2 luku. Viranomaiset

Yleinen toimeenpano

5 §. Ehdotetun lain yleinen toimeenpano kuuluisi maa- ja metsätalousministeriölle. Yleiseen toimeenpanoon kuuluisivat toiminnan yleinen suunnittelu, ohjaus ja valvonta.

Valvonnan johto ja toteutus

6 §. Keskusvirastotasolla valvonnan johto

olisi jaettu elintarvikeviraston sekä eläinlääkintä- ja elintarvikelaitoksen kesken. Pääosin valvonnan johto olisi hallinnollisesti kauppa- ja teollisuusministeriön alaisena olevalla elintarvikevirastolla. Maa- ja metsätalousministeriön alainen eläinlääkintä- ja elintarvikelaitos johtaisi kuitenkin kalojen tainnutuksen, verestyksen ja perkauksen sekä muiden kalastustuotteiden perkauksen ja kalastuslajien valvontaa.

Ehdotetun lain mukaisten laitosten terveydellinen valvonta on nykyisin järjestetty terveydenhoitolain mukaisesti. Valvonnan johto kuuluu elintarvikevirastolle. Tämä valvonnan johto ehdotetaan säilytettäväksi pääosin entisellään.

Eläinlääkintä- ja elintarvikelaitokselle kuuluvat nykyisin kalanviljelylaitosten ja viljelykalojen terveysvalvontatehtävät. Kalojen tainnutus, verestys ja perkaus suoritetaan pääasiassa juuri kalanviljelylaitosten yhteydessä. Eläinlääkintä- ja elintarvikelaitoksella on erityisasiantuntemusta kalojen tainnutukseen, verestykseen ja perkaukseen liittyvistä elintarvikehygieenisistä seikoista, koska nämä kysymykset kuuluvat osana laitoksen toimialaan. Tämän vuoksi ehdotetaan, että laitos johtaisi tältä osin valvontaa.

Elintarvikeviraston ja eläinlääkintä- ja elintarvikelaitoksen valvontatoiminnan koordinointi tapahtuisi viraston ja laitoksen välisen yhteistyön lisäksi elintarvikeviraston johtokunnassa. Elintarvikevirastosta annetun asetuksen 4 §:n mukaan johtokuntaan kuuluvat elintarvikeviraston johtajan lisäksi jäseninä muun muassa maa- ja metsätalousministeriön, kauppa- ja teollisuusministeriön sekä sosiaali- ja terveysministeriön edustajat.

Tarkoituksena on myös, että elintarvikevirastosta annettua lakia muutettaisiin siten, että maa- ja metsätalousministeriö osallistuisi ehdotetun lain mukaisissa asioissa elintarvikeviraston tulosohjaukseen. Tätä koskeva lakiehdotus annettaisiin erikseen.

Lääninhallitukset huolehtisivat nykyiseen tapaan valvonnan johdosta läänin alueella.

7 §. Ehdotetun lain mukainen valvonta olisi kunnan tehtävänä alueellaan. Tehtävästä huolehtisi kunnan määräämä lautakunta tai muu monijäseninen toimielin, jota kutsuttaisiin laissa kunnan valvontaviranomaiseksi. Lautakunta ja muu toimielin voisi olla myös useamman kunnan yhteinen. Kunnanvaltuusto voisi päättää, että toimielin saisi siirtää päätösvaltaansa alaiselleen viranhaltijalle. Jos toimielin olisi useamman kunnan yhteinen, päätös ratkaisuu-

vallan siirtämismahdollisuudesta tehtäisiin kuntayhtymän perussopimuksessa sovitulla tavalla. Jos toimielin saisi oikeuden päätösvaltansa siirtämiseen, voisi se tämän toimivallan rajoissa päättää, mitä tehtäviä se haluaa siirtää alaisensa viranhaltijan käsiteltäväksi. Näin kunta tai kuntayhtymä voisi itse päättää siitä, miten se tarkoituksenmukaisemmin järjestää ehdotetun lain mukaisten tehtävien hoitamisen.

3 luku. Kalastustuotteita, valmisteita ja jalosteita koskevat elintarvikehygieniset vaatimukset

8 §. Pykälässä säädettäisiin kalastustuotteita, valmisteita ja jalosteita koskevat yleiset vaatimukset. Tuotteiden tulisi olla käyttötarkoitukseensa sopivia eikä niissä saisi olla ihmisen terveydelle haitallisia ominaisuuksia. Maa- ja metsätalousministeriön päätöksellä annettaisiin näitä yleisiä vaatimuksia tarkentavat määräykset.

Käyttötarkoitukseen sopivuudella tarkoitettaisiin esimerkiksi haju-, maku- ja väriominaisuuksia. Lähtökohdiltaan ihmisravinnoksi sopimattomasta raaka-aineesta ei saisi valmistaa millään menetelmällä elintarvikeena käytettäviä tuotteita, vaikka terveydelliset haitat voitaisiin jollain valmistusmenetelmällä estää.

Terveydelle haitallisilla ominaisuuksilla tarkoitetaan puolestaan sekä mikrobiologisia että kemiallisia ominaisuuksia ja lisäksi loisten esiintymistä. Kalastustuotteissa, valmisteissa ja jalosteissa ei saisi olla bakteereita eikä muitakaan mikrobeita siinä määrin, että niistä voisi aiheutua terveydellistä haittaa näiden elintarvikkeiden nauttijoille. Kalastustuotteissa esiintyvät loiset voivat joko aiheuttaa näiden tuotteiden muuttumisen sopimattomaksi tai tehdä ne terveydelle haitallisiksi silloin, kun loiset voivat nautittujen tuotteiden mukana elimistöön joutuneina aiheuttaa ihmisessä sairauden.

Terveydelle haitallisia kemiallisia aineita voi siirtyä kalastustuotteisiin esimerkiksi vesiympäristöstä. Tällaisia aineita ovat muun muassa raskasmetallit ja orgaaniset klooriyhdisteet. Kalastustuotteisiin, erityisesti viljeltyihin kaloihin, voi jäädä lääkitsemisen aiheuttamia haitallisia lääkejäämiä. Kalastustuotteisiin voi myös myöhemmin kehittyä valmistusprosessin tai säilytyksen yhteydessä ihmiselle myrkyllisiä kemiallisia aineita kuten histamiinia. Yllä kuvat-

tujen kemiallisten aineiden määrä ei saisi kalastustuotteissa ylittää terveysperusteisesti määrättyjä raja-arvoja.

9 §. Elintarvikkeeksi käytettävien kalojen ja muiden kalastustuotteiksi luettavien eläinten olisi oltava riittävän puhtaasta ympäristöstä pyydytettyjä. Ne olisi lisäksi kasvatettava ja puhdistettava tällaisessa ympäristössä. Erityisesti tämä koskee siivilöimällä ravintonsa ottavia simpukoita. Simpukkadirektiivin mukaan simpukat on ennen kulutukseen toimittamista puhdistettava valvotuissa olosuhteissa hiekasta, mudasta ja limasta sekä poistettava niistä mikrobiologiset ja kemialliset kontaminaatiot.

4 luku. Laitoksia ja kalastusaluksia sekä niiden toimintaa koskevat vaatimukset

Laitosten hyväksyminen ja rekisteröiminen sekä laitoksille asetettavat vaatimukset

10 §. Kaladirektiivi edellyttää, että viranomainen hyväksyy tai rekisteröi laitokset. Niitä on pidettävä luetteloa ja ne on numeroitava. Myös laitoksiin tehtävät muutokset on erikseen hyväksyttävä tai rekisteröitävä. ETA-sopimuksen mukaan jäsenvaltioiden on toimitettava EFTA:n valvontaviranomaiselle tiedoksi luettelo hyväksytyistä ja rekisteröidyistä laitoksista. Luettelo hyväksytyistä tai rekisteröidyistä laitoksista toimitetaan edelleen muille ETA-valtioille tiedoksi.

Ehdotetun lain mukaan kunnan valvontaviranomaisen tehtäväksi tulisi laitosten hyväksyminen ja rekisteröiminen sen jälkeen kun viranomainen on todennut laitoksen täyttävän ehdotetun lain asettamat vaatimukset. Hyväksymistä ja rekisteröimistä olisi haettava kunnan valvontaviranomaiselta. Hakemus olisi tehtävä ennen laitoksen toiminnan aloittamista tai ennen sen rakenteiden tai toiminnan muuttamista.

Kaladirektiivin mukaisesti huuto- ja tukku-kauppapaikat rekisteröitäisiin ja muut laitokset hyväksyttäisiin. Rekisteröimis- ja hyväksymismenettelyt eroaisivat toisistaan siten, että hyväksyttävien laitosten osalta kunnan valvontaviranomaisen tulisi todeta laitoksen täyttävän ehdotetun lain vaatimukset. Tämä edellyttäisi laitoksen tarkastamista. Sen sijaan rekisteröiminen voitaisiin tehdä muunkin luotettavana pidettävän selvityksen perusteella. Tällaisena

selvityksenä voisi olla esimerkiksi huuto- tai tukkukauppaikkaa koskevat rakennussuunnitelmat ja niihin liittyvä rakennusviranomaisen selvitys siitä, että laitos on rakennettu kyseisten suunnitelmien mukaisesti. Rekisteröinnin perusteena olevan asiakirjaselvityksen tulisi olla sellaista, että siitä voidaan riittävän selvästi todeta, että laitos täyttää ehdotetun lain vaatimukset.

Laitosten valvonta edellyttää, että kunnan valvontaviranomaiselle tehdään ilmoitus laitoksen toiminnan lopettamisesta. Tätä koskeva säännös otettaisiin pykälän 3 momenttiin.

11 §. Pykälä sisältäisi laitosten rakenteille, laitteille ja toiminnalle asetettavat yleiset vaatimukset. Laitosten tulisi rakenteiltaan, välineiltään ja toiminnaltaan olla sellaisia, että ne eivät kalastustuotteiden, valmisteiden tai jalosteiden missään käsittely- tai tuotantovaiheessa aiheuta käsiteltävän elintarvikkeen elintarvikkehygieenisen laadun heikkenemistä siinä määrin, etteivät laitoksesta toimitettavat kalastustuotteet, valmisteet ja jalosteet enää täytä ehdotetun lain mukaisia laatuvaatimuksia.

Laitosten rakenteellisille ja toiminnallisille vaatimuksille asetettavat yksityiskohtaiset ehdot annettaisiin maa- ja metsätalousministeriön päätöksellä. Ehdot asetettaisiin kala- ja simpukkadirektiivien mukaisiksi. Maa- ja metsätalousministeriötä koskevasta valtuutuksesta määräysten antamiseen säädettäisiin 43 §:ssä.

12 §. Laitosten saattaminen ehdotetun lain mukaiseksi vaatii erityisasiantuntemusta, jonka hankkiminen varsinkin pienissä laitoksissa voi olla vaikeaa. Tätä varten ehdotetaan lakiin otettavaksi säännös siitä, että kunnan valvontaviranomaisen olisi mahdollisuuksien mukaan pyydettyessä annettava neuvoja laitoksen saattamiseksi ehdotetun lain mukaiseksi. Kunnan tulisi järjestää neuvontapalveluja vain sen käytettävissä olevien voimavarojen puitteissa.

Laitosten omavalvonta

13 §. Kaladirektiivi edellyttää, että laitos itse valvoo toimintahygieniaansa. Ehdotetun lain tarkoituksena on tämän mukaisesti asettaa laitokselle itselleen huomattava vastuu jatkuvan elintarvikkehygieenisen valvonnan järjestämisestä. Samalla kunnan valvontaviranomaisen tehtäväksi jäisi ennen kaikkea laitosten omanvalvonnan toteutumisen seuranta.

Kaladirektiivin omavalvontaa koskevien

säännösten mukaisesti pykälän 1 momentissa ehdotetaan, että laitosten olisi itse estettävä terveyshaittaa aiheuttavien elintarvikkehygieenisten epäkohtien syntyminen. Jotta laitos mahdollisimman hyvin ja luotettavasti pystyisi suoriutumaan tästä tehtävästä, olisi sen kustannuksellaan laadittava ja toteutettava kunnan valvontaviranomaisen hyväksymä omavalvontajärjestelmä. Eläinlääkintä- ja elintarvikelaitos avustaisi kunnan valvontaviranomaista omavalvontajärjestelmän hyväksymisessä, jos valvontaviranomainen tätä pyytää. Omavalvontajärjestelmien hyväksyminen saattaa joidenkin laitosten osalta edellyttää erityisasiantuntemusta. Tällöin kunnan valvontaviranomainen voisi saada eläinlääkintä- ja elintarvikelaitokselta tarvittavaa asiantuntija-apua.

Pykälän 2 momenttiin ehdotetaan otettavaksi säännös siitä, että omavalvonnan tulosten olisi aina oltava kunnan valvontaviranomaisen käytettävissä ja laitoksen olisi ilmoitettava välittömästi valvontaviranomaiselle laitoksessa esille tulleista terveydellistä haittaa aiheuttavista epäkohdista. Kalastustuotteissa, valmisteissa ja jalosteissa havaitut elintarvikkehygieeniset puutteet saattavat tulla esille vasta siinä vaiheessa, kun tietty tuote-erä on jo toimitettu laitoksesta eteenpäin. Pykälän 2 momenttiin ehdotetaan otettavaksi säännös siitä, että laitoksen olisi poistettava markkinoilta sellaiset kalastustuotteet, valmisteet ja jalosteet, jotka voivat aiheuttaa vakavaa haittaa ihmisen terveydelle.

Omavalvontajärjestelmästä annettaisiin kaladirektiivin edellyttämät tarkemmat määräykset maa- ja metsätalousministeriön päätöksellä. Tätä koskeva säännös olisi 43 §:ssä. Omavalvontajärjestelmässä olisi määriteltävä laitoksen toiminnan kohdat, joissa elintarvikkeessa voisi kohteiden luonteen vuoksi syntyä huomattavia elintarvikkehygieenisia muutoksia. Omavalvontajärjestelmään kuuluisi näiden kriittisten kohtien seuranta, poikkeavuuksien kirjaaminen, niistä valvontaviranomaiselle ilmoittaminen sekä epäkohtien korjaaminen. Järjestelmän sisältö ja laajuus olisi riippuvainen laitoksen suuruudesta ja sen toiminnan luonteesta.

Kalastusaluksia koskevat vaatimukset

14 §. Pykälän 1 momentti sisältäisi kala- ja kalastusalusdirektiivien mukaisesti kalastusaluksia koskevat yleiset vaatimukset. Kalas-

tusalusten olisi tiloiltaan, välineiltään ja toiminnaltaan oltava sellaisia, että niissä käsiteltävien kalastustuotteiden elintarvikehygieeninen laatu säilyy mahdollisimman hyvänä. Aluksessa olevien varastotilojen ja säiliöiden olisi oltava riittävän suuria ja helposti puhtaana pidettäviä ja laitteiden olisi materiaaleiltaan ja pestävyydeltään oltava elintarvikehygieeniset vaatimukset täyttäviä.

Pykälän 2 momenttiin ehdotetaan kalastus- ja kaladirektiivin mukaisesti otettavaksi säännös pakastuslaitteilla tai merivesisäiliöihin perustuvalla jäähdytysjärjestelmällä varustettujen sellaisten kalastusosalusten, joissa saalista säilytetään yli 24 tuntia, rekisteröimisestä. Tällä hetkellä Suomessa ei ole tällaisia aluksia, eikä niitä todennäköisesti tule olemaan lähitulevaisuudessa. Kalastus- ja kaladirektiivi kuitenkin edellyttää rekisteröintiä, jonka vuoksi Suomen lainsäädännössä olisi oltava säännös, joka velvoittaa rekisteröintiin siinä tapauksessa, että tällainen alus aloittaisi Suomessa toimintansa. Muita kuin edellä tarkoitettuja kalastus- ja kaladirektiivin mukaisesti otettavaksi säännös siitä, että uiviin jalostamoihin sovellettaisiin tämän pykälän lisäksi laitoksia koskevia määräyksiä. Uivat jalostamot olisi laitosten tapaan hyväksyttävä toimintaansa varten.

Pykälän 3 momenttiin ehdotetaan otettavaksi kaladirektiivin mukaisesti säännös siitä, että uiviin jalostamoihin sovellettaisiin tämän pykälän lisäksi laitoksia koskevia määräyksiä. Uivat jalostamot olisi laitosten tapaan hyväksyttävä toimintaansa varten.

Kuljetus, käsittely ja merkitseminen

15 §. Elävät kalat ja muut elävät kalastustuotteet voivat kuljetuksen aikana vaurioitua tai saada kuljetusveden välityksellä bakteeritartuntoja tai vieraita aineita. Pykälän 1 momentti edellyttäisi, että kuljetuksen mahdolliset haittavaikutukset minimoitaisiin.

Myös kalastustuotteita, valmisteita ja jalosteita kuljetettaessa voi näiden elintarvikehygieeninen laatu heikentyä lähinnä lämpötilasta ja muusta kuljetusympäristöstä johtuen. Pykälän 2 momenttiin ehdotetaan otettavaksi säännös, että kuljetusolosuhteiden tulisi olla sellaiset, että laadun heikkenemistä tapahtuu kuljetuksen aikana mahdollisimman vähän. Tarkemmat kaladirektiivin edellyttämät kuljetusolosuhteita koskevat määräykset annettaisiin maa- ja metsätalousministeriön päätöksessä 43 §:n perusteella.

16 §. Pykälän 1 momentti sisältäisi kiellon

esikäsitellä, prosessoida, jäädyttää, pakastaa, pakata ja varastoida ihmisravinnoksi tarkoitettuja kalastustuotteita, valmisteita ja jalosteita muissa kuin ehdotetun lain mukaisesti hyväksytyissä tai rekisteröidyissä laitoksissa sekä ehdotetun lain vaatimukset täyttävissä kalastuslaitoksissa.

Kaladirektiivi edellyttää, että kalastustuotteet on valvonnan varmistamiseksi merkittävä, jos niitä ei voida muutoin tunnistaa. Ehdotetun pykälän 2 momentti sisältäisi tätä koskevan säännöksen. Merkitseminen palvelee myös laitoksen omaa laaduntarkkailua.

5 luku. **Valvonta**

Laitosten avunantovelvollisuus

17 §. Laitosten valvonta edellyttää, että laitos antaa valvontaviranomaisille valvonnan käytännön suorittamisessa tarvittavaa apua. Valvonnan suorittaminen edellyttää, että laitoksen edustaja tarvittaessa esittelee laitoksen tuotantotiloineen valvontaviranomaiselle ja huolehtii, että valvontaviranomainen pääsee kaikkiin valvottaviin kohteisiin. Pykälän 1 momenttiin ehdotetaan otettavaksi laitoksen avunantovelvollisuutta koskeva säännös. Pykälässä tarkoitettuja valvontaviranomaisia olisivat kunnan viranomaisten lisäksi muut ehdotetun lain 4 §:n 6 kohdassa tarkoitettut viranomaiset.

Laitoksen avunantovelvollisuuteen liittyy, että laitos ottaa itse kustannuksellaan valvontaa varten tarvittavat, viranomaisen määräämät näytteet. Näytteiden ottaminen liittyyi laitosten tavanomaiseen valvontaan, jolloin sitä varten tarvittavat määräykset antaisi kunnan valvontaviranomainen. Tätä koskeva säännös ehdotetaan otettavaksi pykälän 2 momenttiin.

Valvontaviranomaisen tiedonsaanti- ja tarkastusoikeus

18 §. Valvonnan edellytyksenä on, että valvontaviranomaiset saavat asianomaiselta elinkeinonharjoittajalta ja muilta henkilöiltä, joita ehdotetun lain säännökset koskevat, valvontaa varten tarpeelliset tiedot. Näitä tietoja olisivat esimerkiksi laitoksen omavalvonnan yhteydessä tehdyt havainnot ja saadut mittaus- ja tutkimustulokset sekä tiedot laitoksen käyttämisestä

valmistus- ja jalostusmenetelmistä. Tietojen antamista koskeva velvoite ehdotetaan otettavaksi pykälän 1 momenttiin. Valvontaviranomaisen oikeus tietojen saamiseen koskisi vain ehdotetun lain mukaisen valvonnan kannalta merkityksellisiä tietoja. Tiedot olisi annettava valvontaviranomaisen määräämässä kohtuullisessa ajassa.

Myös muilla valtion ja kunnan viranomaisilla, kuten terveydensuojelu- ja rakennusvalvontaviranomaisilla, saattaa olla ehdotetun lain noudattamisen valvonnan kannalta merkityksellisiä tietoja. Valvonnan tehokkuuden vuoksi ja jotta välttyttäisiin esimerkiksi päällekkäisten tutkimusten tekemiseltä ehdotetaan, että ehdotetun lain mukaisilla valvontaviranomaisilla olisi oikeus saada valvontaa varten tarvittavia tietoja myös näiltä muilta viranomaisilta.

19 §. Valvonta edellyttää, että valvontaviranomainen pääsee tiloihin, joissa toimintaa harjoitetaan sekä että viranomainen voi tehdä niissä tarkastuksia ja tutkimuksia. Tähän oikeuttava säännös ehdotetaan otettavaksi pykälän 1 momenttiin.

Kaladirektiivin 8 artiklan mukaan komission asiantuntijat suorittavat jäsenvaltiossa tarkastuksia sen varmistamiseksi, että direktiivi on pantu asianmukaisesti täytäntöön. Tarkastukset suoritetaan yhteistyössä asianomaisen jäsenvaltion toimivaltaisten viranomaisten kanssa.

ETA-sopimuksen 108 ja 109 artiklojen mukaan sopimuksen velvoitteiden täyttämistä EFTA-valtioiden alueella valvoo EFTA:n valvontaviranomainen. Valvontamenettelyjen on oltava yhdenmukaiset EY:n noudattamien valvontamenettelyjen kanssa. Direktiivissä olevat EY:n tarkastajia koskevat säännökset koskevat näin ollen EFTA:n valvontaviranomaisen palveluksessa olevia tarkastajia. ETA-sopimus edellyttää, että myös EFTA:n valvontaviranomaisen palveluksessa olevien virkamiesten on päästävä laitokseen tarkastuksia tekemään. Tätä koskeva säännös ehdotetaan otettavaksi 19 §:n 2 momenttiin.

Näytteen saanti- ja tutkimisoikeus

20 §. Valvonta edellyttää, että valvontaviranomainen voi ottaa tutkittavakseen näytteitä kalastustuotteista, valmisteista ja jalosteista niiden eri käsittely- ja jalostusvaiheissa sekä tarkastaa toiminnassa käytetyt laitteet, välineet ja tilat. Toiminnan luonteesta johtuen valvontavi-

ranomaisen tulisi saada ottaa näytteet maksutta. Viranomaisvalvonta tukee laitoksen oma-valvontajärjestelmää ja tämän kautta laitoksen koko toimintaa. Kunnan valvontaviranomaisen ottamat näytteet tutkittaisiin ne ottaneen viranomaisen kustannuksella. Tuonti- ja vientitarkastuksiin liittyvien näytteiden tutkimisen maksullisuus määräytyisi valtion maksuperustelain (150/92) nojalla, jollei ETA-sopimuksen pöytäkirjan 10 artiklan 4 mukaisesta ETA:n sekakomitean päätöksestä muuta johdu.

Elintarvikenäytteiden ottamista ja tutkimista koskevat yleiset säännökset sisältyvät elintarvikelain nojalla annettuihin säännöksiin. Ne soveltuvat hyvin noudatettavaksi myös ehdotetun lain mukaisiin näytteisiin. Tätä koskeva viittaussäännös tulisi otettavaksi pykälän 2 momenttiin. Elintarvikenäytteitä koskevat säännökset sisältyvät näytteenottoasetukseen (385/83) ja tutkimuksen suorittavia laboratorioita koskevat säännökset elintarvikeasetukseen (408/52).

Määräykset ja kiellot.

21 §. Jos laitos tai alus taikka niiden toiminta ei täytä ehdotetun lain vaatimuksia, tulisi kunnan valvontaviranomaisen antaa kehoitus puutteen korjaamiseksi. Terveydellisten syiden edellyttäessä valvontaviranomainen voisi tällöin antaa määräyksiä ja kieltoja, jotka ovat tarpeen terveyshaittojen ehkäisemiseksi.

Määräys tai kieltö voisi koskea koneen, laitteen tai tuotantotilan käyttämistä. Se voisi olla voimassa niin kauan kunnes puute on korjattu.

Ehdotettu säännös on tarkoitettu sovellettavaksi esimerkiksi tilanteissa, joissa käsiteltävä kalastustuote, valmiste tai jaloste on laitoksen prosessissa aiheutuneen häiriön vuoksi joutunut kosketuksiin sellaisen aineen kanssa, että tuotteen elintarvikehygieeninen laatu heikkenee tai joissa jäähdytyslaitteen rikkoutumisen vuoksi tuotetta ei ole säilytetty riittävän kylmässä. Annettavien määräysten ja kieltojen tulee perustua valvontaviranomaisen käytävissä olevaan ja hankkimaan tietoon sekä olla oikeassa suhteessa vaarannettavan oikeushyvän laajuuteen ja merkitykseen.

Ehdotettu säännös on samansisältöinen kuin mitä terveydenhoitolaissa nykyisin säädetään terveysviranomaisten valtuuksista antaa määräyksiä terveyshaittojen syntymisen ehkäisemi-

seksi. Terveystoimilain 82 §:n mukaan terveystoimikunnalla on oikeus antaa terveystoimiviranomaisen toimittaman tarkastuksen nojalla määräyksiä, jotka ovat välttämättömiä terveydellisen haitan poistamiseksi.

22 §. Pykälässä säädettäisiin kunnan valvontaviranomaisen mahdollisuudesta kieltää kalastustuotteen, valmisteen tai jalosteen luovuttaminen elintarvikkeeksi ja niiden käyttäminen elintarvikkeen valmistukseen, jos ne tai niiden käsittelyolosuhteet eivät olisi tämän lain mukaiset.

Terveystoimien syiden niin edellyttäessä valvontaviranomainen voisi määrätä, miten kyseisten tuotteiden osalta on meneteltävä. Määräystä annettaessa on pyrittävä siihen, että elinkeinonharjoittaja voi käyttää tuotteet hyväkseen niin taloudellisella tavalla kuin mitä se terveystoimien välttämiseksi on suinkin mahdollista. Ihmisravinnoksi kelpaamattomat tuotteet ovat usein vielä käytettävissä esimerkiksi eläinten rehuksi.

23 §. Kiiretoimia edellyttävät sellaiset tilanteet, joissa on jo todettu terveyshaitta tai joiden jatkuessa terveyshaitan syntyminen on niin ilmeinen, ettei voida odottaa kunnan valvontaviranomaisen kokoontumista päätöksentekoa varten. Tällöin laitosta valvova kunnan viranhaltija voisi antaa tilanteen edellyttämät terveyshaitan ehkäisemiseen tähtäävät määräykset ja kiellot. Tällaisia tilanteita olisivat esimerkiksi laitoksen rikkoutuneesta viemäriputkistosta kalastustuotteen, valmisteen tai jalosteen päälle valunut likavesi tai tuotteissa todettu pilaantuminen tai myrkyllinen aine.

Määräyksen tai kiellon antaneen viranhaltijan olisi viipymättä ilmoitettava siitä kunnan valvontaviranomaiselle. Ilmoituksen saatuaan se voisi päättää jatkotoimenpiteistä.

24 §. Pykälässä säädettäisiin valvontaviranomaisen velvollisuudesta kuulla elinkeinonharjoittajaa ennen kuin laitosta koskeva määräys tai kieltä annettaisiin.

Uhkasakko sekä teettämis- ja keskeyttämisuhka

25 §. Kunnan valvontaviranomainen voisi tehostaa 21—23 §:n nojalla annettua määräystä tai kieltä uhkasakolla tai uhalla, että tekemättä jätetty toimenpide teetetään laiminlyöjän kustannuksella. Yleiset säännökset hallinnollisesta uhkasakosta sekä teettämis- ja keskeyttämisuhasta on uhkasakolaissa (1113/90), min-

kä vuoksi se tulisi asiassa muutoin sovellettavaksi.

Haltuunotto

26 §. Kunnan valvontaviranomainen voisi ottaa kalastustuotteen, valmisteen tai jalosteen haltuunsa, jos se tai sen käsittelyolosuhteet ovat olleet sellaiset, että tuotteista on syytä epäillä aiheutuvan välitöntä vaaraa ihmisen terveydelle eikä valvontaviranomaisen käytettävissä olevia muita toimintakeinoja voida pitää riittävinä sen varmistamiseksi, että kyseisiä tuotteita ei joudu elintarvikkeena käytettäväksi.

Haltuunotto tulisi käytettäväksi äärimmäisenä keinona, jos tilanne arvioidaan niin vakavaksi, että valvontaviranomaisen määräys tai kieltä uhkasakolla tai teettämistä keskeyttämisuhalla tehostettunakaan ei olisi riittävän tehokas keino estämään terveyden vaaraa aiheuttavaksi todetun tai epäillyn tuotteen joutumisen kulutukseen.

27 §. Pykälä sisältäisi haltuunottoa koskevat tarkat menettelytapasäännökset, joilla pyritään varmistamaan elinkeinonharjoittajan oikeusturva.

Haltuunotetun omaisuuden säilyttäminen ja käyttäminen

28 §. Haltuunotetun omaisuuden säilytystapa ja käyttöä koskevat päätökset tekisi kunnan valvontaviranomainen. Kunnan valvontaviranomaisen voi olla vaikeaa saada hankittua haltuunotetulle omaisuudelle asianmukaista säilytyspaikkaa, esimerkiksi sopivaa kylmäsäilytystilaa, muualta kuin asianomaisesta laitoksesta. Tämän vuoksi omaisuus voitaisiin säilyttää myös kyseisessä laitoksessa. Omaisuuden tulee olla siten merkitty tai säilytystilan seneitoity tai merkitty, että haltuunotettu omaisuus voidaan vaivatta erottaa muusta laitoksen omaisuudesta.

Haltuunotetulle omaisuudelle voitaisiin tehdä sen elintarvikehygieenisen laadun selvittämiseksi tutkimuksia. Päätös omaisuuden käyttötavasta olisi tehtävä heti haltuunoton jälkeen tai, jos edellä tarkoitetut tutkimukset ovat tarpeen, heti tutkimustulosten selvitteä. Omaisuuden elintarvikehygieenisestä laadusta johtuvista terveydellisistä edellytyksistä riippuen käyttötapoja olisivat esimerkiksi käyttäminen

elintarvikkeeksi siten kuumennettuna tai muutoin käsiteltyinä, että omaisuudessa olleet elintarvikehygieeniset puutteet poistuvat, käyttäminen eläinten rehuksi tai äärimmäisessä tapauksessa hävittäminen.

Haltuunotetun omaisuuden säilytystä ja käyttöä koskevia päätöksiä tehdessään kunnan valvontaviranomaisen tulisi menetellä siten, että omaisuuden omistajalle haltuunoton ja siihen liittyvien toimenpiteiden vuoksi aiheutuva taloudellinen menetys jäisi niin pieneksi kuin se omaisuuden elintarvikehygieeninen laatu ja sen mahdollistamat käyttötarkoitukset huomioonottaen on mahdollista.

Kunnan valvontaviranomaisen määräämien toimenpiteiden toteuttaminen olisi ensisijaisesti omaisuuden omistajan tehtävänä. Jos tämä ei niitä annetuissa määräajassa toteuttaisi, voisi kunnan valvontaviranomainen määrätä kyseiset toimenpiteet teetettäväksi.

29 §. Esitutkintaviranomainen voi pakkokeinoin (450/87) nojalla takavarikoida omaisuutta muun muassa silloin, kun on syytä olettaa, että se voi olla todisteena rikosasiassa tai että tuomioistuimien julistaa sen menetetyksi. Omaisuus on myytävä, jos se on helposti pilaantuva, pian häviävä, arvoltaan nopeasti aleneva tai erittäin kallishoitoinen. Myyntipäätöksen tekee poliisipiiriin päällikkö.

Pykälään ehdotetaan otettavaksi säännökset siitä, että omaisuus voitaisiin myydä vain kunnan valvontaviranomaisen hyväksymään tarkoitukseen ja on terveydellisten syiden vaatien myymisen sijasta hävitettävä. Näin voitaisiin varmistua siitä, että takavarikoitu omaisuus tulisi käytettäväksi sen elintarvikehygieenisen laadun mukaiseen tarkoitukseen.

30 §. Pykälässä säädettäisiin menettelystä haltuunotetun tai takavarikoidun omaisuuden suhteen silloin, kun syytettä ehdotetun lain rikkomisesta ei nosteta tai kun tuomioistuimien ei julista takavarikoitua omaisuutta menetetyksi. Kunnan valvontaviranomainen päättäisi käytettävästä silloin, kun omaisuuden elintarvikehygieeninen laatu on niin huono, ettei sitä voida sellaisenaan luovuttaa omistajalle.

Laitoksen hyväksynnän tai rekisteröinnin peruutus

31 §. Jos kunnan valvontaviranomainen havaitsee, että laitos ei olosuhteiltaan tai toiminnaltaan ole tämän lain ja sen nojalla asetettujen

vaatimusten mukainen, eikä puutetta ole valvontaviranomaisen kehoituksesta huolimatta korjattu, olisi valvontaviranomaisen määrättävä laitos korjaamaan kyseinen epäkohta.

Jos kyseinen puute on niin vakava, että terveydelliset seikat edellyttävät laitoksen toiminnan keskeyttämistä puutteen korjaamisen ajaksi, voisi valvontaviranomainen tämän tehdä peruuttamalla laitoksen hyväksymisen tai rekisteröinnin joko osaksi tai kokonaan, kunnes valvontaviranomaisen edellyttämät korjaukset on tehty. Jos korjauskehoitusta ei määrääkaan mennessä olisi noudatettu, olisi laitoksen hyväksyminen tai rekisteröinti peruutettava. Puutteen korjaamiseen olisi varattava haittaan nähden kohtuullinen määräaika.

Talousvettä ja laitoksen henkilökunnan terveydentilaa koskevien säännösten valvominen

32 §. Ehdotetun lain 3 §:n mukaisesti laitoksessa käytettävää talousvettä ja henkilökunnan terveydentilaa koskevista vaatimuksista säädettäisiin talousveden osalta terveydenhoitolaissa ja henkilökunnan terveydentilan osalta tartuntatautilaissa. Jotta laitosta ja sen toimintaa valvottaisiin kaladirektiivin edellyttämällä tavalla yhtenä kokonaisuutena, olisi kunnan valvontaviranomaisen valvottava myös sitä, että laitoksen talousvesi ja henkilökunnan terveydentila ja hygienia ovat näiden asianomaisessa erityislainsäädännössä asetettujen vaatimusten mukaiset. Jos vaatimuksia ei täytettäisi, voisi kunnan valvontaviranomainen ryhtyä tilanteen korjaamiseksi tämän luvun mukaisiin toimenpiteisiin.

6 luku. Muutoksenhaku

Oikaisumenettely ja valitus

33 §. Jos kunnan asianomainen lautakunta tai muu monijäseninen toimielin on 7 §:n mukaisesti siirtänyt tämän lain mukaista toimivaltaansa yksittäiselle viranomaiselle, haettaisiin viranomaisen päätökseen muutosta tekemällä toimielimelle oikaisuvaatimus. Pykälässä säädettäisiin lisäksi oikaisuvaatimuksen tekemisessä noudatettavasta menettelystä. Toimielimen päätökseen haettaisiin edelleen muutosta valittamalla lääninoikeudelta.

34 §. Muutosta kunnan monijäsenisen lautakunnan tai toimielimen ehdotetun lain nojalla antamiin päätöksiin haettaisiin valittamalla lääninoikeudelta. Valitusaika olisi 30 päivää päätöksen tiedoksisaannista lukien. Valituksessa noudatettaisiin, mitä muutoksenhausta hallintoasioissa annetussa laissa (154/50) säädetään. Lääninoikeuden päätökseen voitaisiin hakea edelleen muutosta korkeimmalta hallinto-oikeudelta.

Tulliviranomaisten tuonti- ja vientitarkastuksen yhteydessä antamiin päätöksiin voitaisiin hakea muutosta valittamalla. Muutoksenhakua koskevat säännökset sisältyvät tullilakiin (573/78).

Täytäntöönpano

35 §. Pykälän mukaan voitaisiin siinä yksilöidyissä päätöksissä määrätä, että päätöstä on noudatettava muutoksenhausta huolimatta, jollei valitusviranomainen tai oikaisuvaatimuksen käsittelevä viranomainen toisin määrää. Päätöksiä, jotka voitaisiin määrätä heti täytäntöön pantaviksi olisivat muun muassa 21—23 ja 25 §:n mukaiset laitoksen toiminnassa havaittujen terveydellisten puutteiden vuoksi annettavat määräykset ja kiellot sekä 26 ja 28—30 §:n mukaiset haltuunottoa koskevat päätökset, 31 §:n mukainen laitoksen hyväksynnän peruuttaminen sekä 47 §:n mukaiset tuonti- ja vientitarkastuksen johdosta tehtävät päätökset.

Annettaessa elintarvikkeeksi käytettäviä tuotteita ja niiden valmistus- ja käsittelyolosuhteita koskevia päätöksiä ei päätöksen täytäntöönpano useinkaan voi elintarvikkeiden pilaantumisvaaran sekä terveydellisten haittojen välttämiseksi odottaa muutoksenhaun vaatimaa aikaa. Muutoksenhakuviranomaisen olisi käsiteltävä asia kiireellisenä.

7 luku. Rangaistussäännökset

Rangaistussäännökset

36 §. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin ehdotetun lain tahallisesta tai huolimattomuudesta tehdystä rikkomisesta rangaistukseksi sakko tai enintään kuusi kuukautta vankeutta.

Jos rikkomus olisi kokonaisuuden kannalta

ilmeisen vähäinen, voisi valvontaviranomainen pykälän 2 momentin mukaan jättää ilmoittamatta siitä esitutkintaviranomaiselle. Valvontaviranomainen voisi jättää ilmoittamatta esimerkiksi vähäisen laiminlyönnin, josta ei aiheudu terveysriskiä. Säännös ei estäisi muuta tahoa, esimerkiksi mahdollista asianomistajaa, ilmoittamasta rikkomusta esitutkintaviranomaiselle.

Rikosoikeudellisten seuraamusten kasaantumisen välttämiseksi ehdotetaan pykälän 3 momenttiin otettavaksi säännös, jonka mukaan uhkasakolla tehostetun kiellon tai velvoitteen rikkomisesta ei voida samasta teosta tuomita rangaistukseen.

37 §. Ehdotetun lain 40 §:ssä säädetyn salassapitovelvollisuuden rikkominen olisi rangaistava sakolla tai enintään kuuden kuukauden vankeudella. Teko olisi asianomistajarikos, josta virallinen syyttäjä ei saisi nostaa syytettä, ellei asianomistaja ole ilmoittanut sitä syytteen pantavaksi.

Edellä 1 momentissa tarkoitettua rangaistussäännöstä ei sovellettaisi virkamiehiin eikä julkisyhteisön työntekijöihin. Heidän osaltaan salassapitovelvollisuuden rikkomisesta säädetään rikoslain 40 luvun 5 §:ssä. Tätä koskeva viittaussäännös ehdotetaan otettavaksi pykälän 3 momenttiin.

Menettämisseuraamus

38 §. Pykälässä säädettäisiin ehdotetun lain rikkomisesta tuomittavasta menettämisseuraamuksesta. Ehdotettua lakia rikkoen käsitelty, kuljetettu, maahan tuotu tai maasta viety kalastustuote, valmiste tai jaloste voitaisiin 1 momentin mukaan tuomita valtiolle menetetyksi.

Rikoksesta aiheutuvan taloudellisen hyödyn ja rikoksen tekemiseen käytetyn esineen tai muun omaisuuden tuomitsemisessa valtiolle menetetyksi säädetään rikoslain 2 luvun 16 §:ssä. Pykälän 2 momentti sisältäisi tätä koskevan viittaussäännöksen.

8 luku. Erinäiset säännökset

Maksut

39 §. Kunta voisi periä maksun laitoksen hyväksymisestä tai rekisteröinnistä sekä aluk-

sen rekisteröinnistä. Maksu voitaisiin periä myös omavalvontajärjestelmän hyväksymisestä. Maksu perittäisiin kunnan hyväksymän taksan mukaisesti. Sen tulee vastata hyväksymisten ja rekisteröintien käsittelystä syntyneitä kustannuksia. Muu ehdotetun lain mukainen valvonta olisi maksutonta. Tämä olisi sen kunnallishallinnossa noudatetun periaatteen mukaista, että yleinen kunnallinen terveystalvonta ja siihen liittyvä terveydellisten haittojen ehkäiseminen ja poistaminen tehdään viranomaisen kustannuksella.

Maksut olisivat ulosottokelpoisia ilman eri tuomiota tai päätöstä.

Tuonti- ja vientitarkastuksista perittävien maksujen osalta tulisi valtion maksuperustelain lisäksi huomioonotettavaksi ETA-sopimukseen sisältyvän pöytäkirjan 10 määräykset tarkastuksissa noudatettavista menettelytavoista.

Salassapitovelvollisuus

40 §. Elinkeinonharjoittajan suojaamiseksi tarkastuksissa ja muussa valvonnassa kertyvien tietojen asiattomalta levittämistä ja käytöltä ehdotetaan pykälässä säädettäväksi salassapitovelvollisuudesta. Salassapitovelvollisuus koskisi kaikkia niitä, jotka ehdotettua lakia valvossaan tai valvontaan liittyvää tutkimustehtävää taikka muuta tehtävää suorittaessaan ovat saaneet tietoja, jotka koskevat yksityisen tai yhteisön taloudellista asemaa, liike- tai ammatillisaisuutta taikka yksityisen henkilökohtaisia oloja.

Salassapitovelvollisuus ei estäisi antamasta valvonnan kannalta tarpeellisia tietoja ja asiakirjoja valvontaviranomaisille eikä myöskään syyttäjä-, poliisi- ja tulliviranomaisille rikoksen selvittämistä varten taikka muutoksenhaku tutkivalle viranomaiselle. Lisäksi ehdotetaan, että mainittuja tietoja ja asiakirjoja saataisiin Suomen hyväksymän kansainvälisen sopimuksen niin edellyttäessä antaa ulkomaisille toimilimille ja tarkastajille. ETA-sopimuksen mukaiset EFTA:n valvontaviranomaisen suorittamat tarkastukset saattavat edellyttää tiedon saamista muutoin salassapidettävästä seikasta. ETA-sopimuksen 122 artiklassa on määrätty sopimuksen osapuolia koskevasta salassapitovelvollisuudesta.

Laitosrekisteri

41 §. Kaladirektiivin mukaan kaikista hyväk-

sytyistä ja rekisteröidyistä laitoksista sekä rekisteröidyistä aluksista on pidettävä kussakin jäsenvaltiossa valtakunnallista rekisteriä. Tehdävä ehdotetaan annettavaksi eläinlääkintä- ja elintarvikelaitoksen hoidettavaksi. Myös eräät eläintautien vastustamista koskevat direktiivit edellyttävät laitosten rekisteröimistä. Tarkoituksena on, että eläinlääkintä- ja elintarvikelaitos pitäisi tätä eläintautien vastustamista koskevien direktiivien edellyttämää rekisteriä. Tällöin samaan rekisteriin voitaisiin merkitä sekä ehdotetun lain mukaiset että eläintautien vastustamiseen liittyvät rekisteröitävät tiedot.

Eläinlääkintä- ja elintarvikelaitos antaisi laitoille myös numeron, jota käytettäisiin tarvittavissa todistuksissa sekä tuotteissa valvontatoiminnan helpottamiseksi. Laitosnumeron antaminen ja valtakunnallisen rekisterin pitäminen perustuisivat kunnan valvontaviranomaisen tekemiin ilmoituksiin. Rekisteriin voitaisiin tallentaa myös muita valvontaan ja EFTA:n valvontaviranomaisen suorittamia tarkastuksia varten tarvittavia tietoja, kuten laitoksen tuotantosuunta, tuotannon suuruusluokka sekä laitoksen elintarvikehygieeniseen tasoon liittyviä tietoja.

Valtionosuus

42 §. Kunnan ehdotetun lain nojalla järjestämään toimintaan sovellettaisiin sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annettua lakia (733/92).

Sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain 6 §:ssä on säännökset sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnallisen suunnitelman sisällöstä. Pykälän 1 momentin 1 ja 2 kohdan mukaan suunnitelma sisältäisi sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämiselle asetettavat tavoitteet ja ohjeet sekä laissa olevan valtuutuslainsäädännön nojalla annettavat määräykset. Tavoitteet, ohjeet ja määräykset ovat kiinteästi yhteydessä sosiaali- ja terveydenhuollon palvelutoimintaan.

Sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain säätämisen yhteydessä muutettiin useita ympäristöterveydenhuollon alaan kuuluvia lakeja siten, että vaikka kunnan nojalla järjestämään toimintaan sovelletaan muutoin mainittua lakia, ei 6 §:n 1 momentin 1 ja 2 kohtia sovelleta. Tämä johtui siitä, että ympäristöterveydenhuolto ei ole yksilöön kohdistuvaa palvelutoi-

mintaa niin kuin terveydenhuolto yleensä, vaan se muodostuu pääasiallisesti hallinnollisista ja valvonnallisista tehtävistä. Näiden osalta ei ole tarkoituksenmukaista soveltaa edellä mainittuja säännöksiä valtakunnallisen suunnitelman tavoitteista, ohjeista ja määräyksistä. Vastaava poikkeus ehdotetaan otettavaksi pykälän 2 momenttiin.

Tarkemmat määräykset

43 §. Kaladirektiivin yksityiskohtaiset määräykset ehdotetaan saatettaviksi voimaan maa- ja metsätalousministeriön päätöksellä. Kaladirektiivi sisältää tarkat määräykset muun muassa kalastustuotteille, valmisteille ja jalosteille sekä laitoksen rakenteille, toiminnalle ja omavalvontajärjestelmille asetettavista elintarvikehygieenisistä vaatimuksista. Direktiivin määräykset koskevat myös viranomaistarkastusten järjestämistä ja niihin liittyviä todistuksia sekä laitosten rekisteröintiä ja ilmoitusmenettelyjä. Ehdotetun pykälän mukaan ministeriön määräystenantovaltuus olisi sidottu nimenomaisesti ETA-sopimuksen täytäntöönpanoon. Muita määräyksiä kuin mitä kala-, simpukka- ja kalastusalusdirektiivien sekä niihin liittyvien komission päätösten täytäntöönpano edellyttää, ei näin ollen voitaisi antaa.

Maa- ja metsätalousministeriön päätöksellä annettaisiin tarkemmat määräykset kalastustuotteiden, valmisteiden ja jalosteiden elintarvikehygieenisistä vaatimuksista. Nämä koskisivat esimerkiksi aistein havaittavia ja mikrobiologisia ominaisuuksia sekä lämpötilaa ja loisia.

Kala-, simpukka- ja kalastusalusdirektiivit liitteineen sisältävät yksityiskohtaiset säännökset kalastustuotteiden, valmisteiden ja jalosteiden kaikkinaisesta käsittelystä koko tuotantoketjun aikana. Näitä koskevat tarkemmat määräykset annettaisiin maa- ja metsätalousministeriön päätöksellä. Määräykset koskisivat esimerkiksi esikäsitteilyn jälkeistä puhdistamista ja sen teknistä suorittamista, prosessoinnin toteutusvaatimuksia sekä jäädyttämiselle, pakastamiselle, varastoinnille ja kuljettamiselle asetettavia aika- ja lämpötilavaatimuksia.

Maa- ja metsätalousministeriön päätöksellä annettaisiin edellä mainittujen direktiivien mukaiset yksityiskohtaiset määräykset laitosten hyväksymisen ja rekisteröinnin käytännön toteutuksesta. Ministeriön päätöksellä annettaisiin niin ikään tarkemmat määräykset laitosten

ja kalastusalususten rakenteellisista vaatimuksista. Määräykset koskisivat esimerkiksi käytettäviä pintamateriaaleja sekä pintojen ja välineiden pestävyysehtoja. Ministeriön päätöksellä täsmennettäisiin myös sitä, miten laitosten ja alusten toiminta on järjestettävä, jotta tehokkaimmin voitaisiin ehkäistä kalastustuotteiden, valmisteiden ja jalosteiden saastuminen ja pilaantuminen. Omavalvontajärjestelmän toteuttamista ja järjestelmän sisältämistä yksityiskohdista sekä valvontaviranomaisille tehtävistä laitoksen toimintaa koskevista ilmoituksista annettaisiin myös maa- ja metsätalousministeriön päätöksellä tarkemmat määräykset.

Kala-, simpukka- ja kalastusalusdirektiivit sisältävät myös viranomaisvalvonnan toteuttamista koskevia säännöksiä. Maa- ja metsätalousministeriö antaisi päätöksellään direktiivien edellyttämät vähimmäisvaatimukset viranomaisvalvonnan järjestämisestä. Päätös koskisi esimerkiksi sitä, kuinka usein valvontakohteessa on käytävä, mihin seikkoihin on valvonnassa kiinnitettävä huomiota ja minkälaisia tutkimuksia valvonnassa tulisi käyttää.

Valvontaviranomaiselle voitaisiin ministeriön päätöksellä asettaa pätevyteen liittyviä ehtoja vain siinä tapauksessa, että tämä johtuisi ETA-sopimuksesta. Toistaiseksi ETA-sopimus ei suoranaisesti näitä pätevyysvaatimuksia aseta. EY:llä on kuitenkin erillinen direktiivi, joka koskee eläimistä saatavien elintarvikkeiden eläinlääketieteellistä tarkastusta (89/662/ETY). Eläinlääketieteellisellä tarkastuksella tarkoitetaan direktiivissä mitä tahansa tarkastusta tai hallinnollista muodollisuutta, joka kohdistetaan eläimistä saataviin elintarvikkeisiin tai tuotteisiin ja jonka tarkoituksena on suojella ihmisten tai eläinten terveyttä. Tämän direktiivin mukaiset toimenpiteet ovat eläinlääkärin suoritettavia. On mahdollista, että myöhemässä vaiheessa ETA-sopimuksen täytäntöönpano tulee edellyttämään myös tämän direktiivin noudattamista.

Maa- ja metsätalousministeriön päätöksellä asetettaisiin kaladirektiivin mukaiset kalastustuotteita koskevat vieraiden aineiden sallitut enimmäismäärät ja näiden tutkimusmenetelmät sekä määrättäisiin ETA-sopimuksen edellyttämät vertailulaboratoriot. Näitä vieraita aineita olisivat esimerkiksi lääkejäämät, raskasmetallit ja organoklooriyhdisteet. Vieraita aineita koskeva ministeriön päätös ei koskisi valmisteita eikä jalosteita.

Maa- ja metsätalousministeriön päätöksellä

annettavat määräykset voisivat kalastustuotteiden, valmisteiden ja jalosteiden merkitsemisen osalta koskea kaladirektiivin mukaisesti sellaisia merkintöjä, jotka tarvitaan asianomaisen tuotteen alkuperämaan ja alkuperälaitoksen tunnistamiseksi. Määräykset voisivat koskea myös elintarvikehygieniaan liittyviä vientitodistuksia ja muita vientiasiakirjoja.

Laitosten ja kalastusalusten numeroinnin ja rekisteröinnin yksityiskohdista annettaisiin tarkempia määräyksiä maa- ja metsätalousministeriön päätöksellä. Samoin tässä yhteydessä viranomaisille annettavista tiedoista määrättäisiin ministeriön päätöksessä.

Edellä esitetyt maa- ja metsätalousministeriön päätökset koskisivat osaltaan myös kunnille ehdotetun lain mukaan tulevien tehtävien suorittamistapaa. Kuntien itsehallinto edellyttää pääsääntöisesti, että kuntiin ei tulisi kohdistaa sitovaa viranomaisohjausta muutoin kuin niissä tapauksissa, joissa se toiminnan luonteen, esimerkiksi terveydensuojelun, vuoksi on ehdotetun välttämätöntä. Kuntien tehtävänä ehdotetun lain mukaan olevan viranomaisvalvonnan järjestäminen kaladirektiivin edellyttämällä tavalla on kuitenkin ETA-sopimuksen täytäntöönpanon vuoksi välttämätöntä, jotta Suomi täyttäisi ETA-sopimuksesta aiheutuvat velvoitteensa. Tämä on myös ehto sille, että kalastustuotteita, valmisteita ja jalosteita voidaan viedä muihin ETA-valtioihin.

Maahantuonti ja maastavienti

44 §. Pykälä koski kalastustuotteiden, valmisteiden ja jalosteiden maahantuontia sekä toisesta ETA-valtiosta että ETA:n ulkopuolisesta valtiosta. Pykälän 1 momentin mukaan tuonti olisi sallittu, jos tavara täyttää maa- ja metsätalousministeriön asettamat vaatimukset ja tuonnin yhteydessä esitetään ministeriön määräämät asiakirjat.

Ministeriön päätöksellä asetettavat vaatimukset koskisivat tavaran elintarvikehygienistä laatua ja sen käsittely- ja valmistusolosuhteilta edellytettäviä terveydellisiä vaatimuksia sekä niihin liittyviä terveystodistuksia.

Pykälän 2 momentissa ehdotetaan säädettäväksi, että terveydellisten syiden edellyttäessä maa- ja metsätalousministeriö voisi kieltää kalastustuotteiden, valmisteiden tai jalosteiden maahantuonnin. Kyseeseen tuleva terveydellinen syy voisi olla esimerkiksi alkuperävaltiossa

puhjennut sellainen tautiepidemia, joka voi elintarvikkeen välityksellä tarttua ihmiseen. Tällainen tauti on esimerkiksi kolera.

ETA-sopimuksen mukaan kalastustuotteiden, valmisteiden ja jalosteiden tuonnille ei saa asettaa esteitä, jos tavara täyttää asianomaisissa direktiiveissä määritellyt vaatimukset. Tämän vuoksi ehdotetaan pykälän 3 momenttiin otettavaksi säännös siitä, että ETA-valtioista tuotavan tavaran osalta maa- ja metsätalousministeriön tulisi antaa 1 momentissa mainitut määräykset ETA-sopimuksen mukaisesti.

Siltä osin kuin maa- ja metsätalousministeriön tuonnin edellytyksistä antamat määräykset koskisivat tuontia muista kuin ETA-valtioista eli niin sanotuista kolmansista maista, tulee ottaa huomioon, että vaikka ETA-sopimuksen mukaan suhteita kolmansiin maihin koskevia EY:n direktiivien säännöksiä ei sovelleta, ei kolmansista maista tapahtuvaan tuontiin kuitenkaan saada soveltaa edullisempia määräyksiä kuin niitä, jotka johtuvat sopimuksen soveltamisesta.

45 §. Kalastustuotteita, valmisteita ja jalosteita voitaisiin viedä maasta, jos ne täyttävät ehdotetun lain ja sen nojalla annettujen säännösten mukaiset vaatimukset.

Kaladirektiivi edellyttää, että muihin ETA-valtioihin vietävä tavara merkitään ja sitä seuraa terveystodistus. Merkintä on luonteeltaan terveysmerkintä. Se on todistuksena siitä, että tavara on direktiivin mukainen muun muassa alkuperältään sekä käsittely- ja valmistusolosuhteiltaan. Samat seikat on ilmeittävä vientierää seuraavasta terveystodistuksesta. Terveysmerkintää ja vientiasiakirjoja koskevat direktiivin säännökset ehdotetaan saatettavaksi voimaan maa- ja metsätalousministeriön päätöksellä.

Pykälän 3 momenttiin ehdotetaan otettavaksi säännös siitä, että ETA:n ulkopuolelle vietävän tavaran on täytettävä ostajavaltion asettamat vaatimukset.

Maa- ja metsätalousministeriö antaisi tarkemmat määräykset vientitarkastusten järjestämisestä. Määräyksiä on tarkoitus antaa lähinnä vientiasiakirjoista ja menettelyistä, joiden avulla vientiä koskevien sopimusmääräysten noudattaminen varmistetaan.

Tuonti- ja vientivalvontaa koskevat yleiset säännökset

46 §. Tuonti- ja vientivalvontaa suorittaisi

tulli. Mahdollisista muista tuonti- ja vientivalvontaa suorittavista valtion viranomaisista säädettäisiin asetuksella. Kyseeseen tulisi lähinnä eläinlääkintä- ja elintarvikelaitos. Laitos suorittaa nykyisin muun muassa lihan ja lihatuotteiden sekä maitovalmisteiden tuonti- ja vientitarkastuksia.

Pykälän 2 momenttiin ehdotetaan otettavaksi säännös siitä, että tuojan ja viejän tulisi antaa tarkastuksessa ja siihen liittyvässä näytteenotossa tarvittava apu. Tällaista apua olisi esimerkiksi tarkastettavien tavaraerien luokse opastaminen, tavaroiden siirtäminen niin, että tarkastus voidaan suorittaa sekä näytteenotossa avustaminen.

47 §. Tuonti- tai vientitarkastuksessa hylättyjen kalastustuotteiden, valmisteiden ja jalosteiden suhteen olisi meneteltävä tarkastuksen suorittaneen viranomaisen määräämällä tavalla. Näitä toimenpiteitä olisivat tavaran palauttaminen, käyttäminen tarkastuksen suorittaneen viranomaisen hyväksymään tarkoitukseen tai hävittäminen. Tavaran tuojalla tai viejällä olisi mahdollisuus valita näiden menettelyvaihtoehtojen välillä, sikäli kuin tähän ei ole terveydellisten seikkojen tai muun lainsäädännön puolesta estettä.

Pykälän 2 momentissa ehdotetaan säädettäväksi tuonti- ja vientitarkastuksen suorittavalle viranomaiselle mahdollisuus tuojan tai viejän kustannuksella teettää ne toimenpiteet, joita tuoja ei ole suorittanut.

48 §. Pykälässä asetettaisiin kunnalle velvollisuus järjestää laitosten valvonta siten, että ETA-sopimuksen tai ETA:n ulkopuolisen ostajamaan edellyttäessä laitosta valvoo ja vientiin tarvittavat terveystodistukset antaa eläinlääkäri, joka on virkasuhteessa joko kuntaan tai kuntayhtymään, sen mukaan kumpi kunnassa huolehtii ehdotetun lain mukaisesta valvonnasta. Tarkoituksena on näin varmistaa ETA-sopimuksen toteuttaminen ja se että laitoksen vientimahdollisuuksien varmistamiseksi laitoksen viranomaisvalvonta on järjestetty ostajamaan edellyttämällä tavalla.

Tarkemmat säännökset

49 §. Pykälän mukainen asetuksenantovaltuus ja mahdollisuus jatkodegointiin maa- ja metsätalousministeriön päätöksellä annettaviin määräyksiin koskisivat lain täytäntöönpanon edellyttämiä hallinnollisia ja menettelyllisiä

säännöksiä. Ne koskisivat esimerkiksi eläinlääkintä- ja elintarvikelaitoksen sekä elintarvikeviraston välisiä ilmoitusmenettelyjä. Pykälän perusteella ei voisi antaa kuntia koskevia säännöksiä.

9 luku. Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset

50 §. Ehdotettu laki liittyy ETA-sopimuksen voimaantuloon. ETA-sopimuksen mukaan sopimuksen eläinlääkintämääräyksiä sovelletaan vasta kuuden kuukauden kuluttua sopimuksen voimaantulosta. Voimaantuloajankohta olisi tämän mukaisesti kuuden kuukauden kuluttua ETA-sopimuksen voimaantulosta eli 1 päivänä heinäkuuta 1994. Voimaantulosta säädettäisiin kuitenkin asetuksella, jotta voitaisiin ottaa huomioon ETA-sopimuksen lisäpöytäkirjaan sisällytettäväksi tarkoitetut kalastustuotteita koskevat EY-säädökset.

51—53 §. Ennen ehdotetun lain voimaantuloa vireillä olevat asiat käsiteltäisiin ennen sen voimaan tuloa sovellettujen säännösten mukaisesti. Terveystodistuksen mukaisesti elintarvikehuoneistoksi hyväksymistä koskeva hakemus ratkaistaisiin terveydenhoitolain nojalla. Laitos tulisi kuitenkin asetuksella säädettävän siirtymäajan kuluessa saattaa ehdotetun lain vaatimukset täyttäväksi. Hakija voisi pyytää, että asia ratkaistaisiin ehdotetun lain nojalla. Tällöin laitos vältyisi siltä, että se myöhemmin tulisi vielä erikseen hyväksyttäväksi ehdotetun lain mukaisesti.

Kala-, simpukka- ja kalastuslainsäädännön direktiivit sekä niitä tarkentavat komission päätökset sisältävät laitoksia ja aluksia koskevia siirtymäaikoja, joiden kuluessa laitokset ja alukset on saatettava direktiivien mukaiseksi. Siirtymäaika on erikseen haettava jäsenvaltion toimivaltaiselta viranomaiselta. ETA-sopimuksen mukaan jäsenvaltiot ilmoittavat siirtymäajan hyväksyen saaneet laitokset ja alukset EFTA:n valvontaviranomaiselle. Kyseiset laitokset ja alukset ilmoitetaan edelleen muille jäsenvaltioille tiedoksi. Direktiiveihin sisältyvien siirtymäaikojen soveltamisesta EFTA-valtioissa sovietaan ETA:n lisäpöytäkirjassa. Tämän vuoksi myös ehdotetun lain mukaisista siirtymäajoista ehdotetaan säädettäväksi asetuksella.

Ehdotetun lain mukaiset laitokset, jotka ovat nykyisin toiminnassa, on hyväksytty terveydenhoitolain nojalla elintarvikehuoneistoiksi. Koska niillä jo on kunnan viranomaisen hyväksyn-

tä, ehdotetaan, että kunnan valvontaviranomaisen tulisi ilman eri hakemusta hyväksyä tai rekisteröidä laitos, jos se täyttää tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten mukaiset vaatimukset.

2. Tarkemmat säännökset ja määräykset

Asetuksella säädettäisiin ehdotetun lain täytäntöönpanoon liittyvistä valtakunnallista rekisteriä koskevista menettelytavoista.

Maa- ja metsätalousministeriö antaisi ehdotetun lain 2 §:n 2 momentin mukaiset tarkentavat määräykset lain soveltamisesta sekä 43—45 §:n mukaisesti määräykset laitoksille ja aluksille, niiden toiminnan järjestämiselle sekä laitosten omavalvonnalle asetettavista vaatimuksista. Maa- ja metsätalousministeriö antaisi määräykset myös laitosten hyväksymis- ja rekisteröintimenettelystä sekä kalastustuotteita, valmisteita ja jalosteita koskevista terveysmerkinnöistä ja -todistuksista. Ministeriö asettaisi myös kalastustuotteiden mikrobiologiset, kemialliset sekä vieraita aineita ja loisten esiintymistä koskevat raja-arvot.

Ehdotetun lain johdosta tulevat eräät kalasta ja kalavalmisteista annetun asetuksen sekä tuoreen kalan käsittelystä ennen kulutukseen tai

jalostettavaksi toimittamista annetun asetuksen säännökset tarpeettomiksi tai niitä olisi tarkistettava siten, että ne eivät ole ristiriidassa ehdotetun lain säännösten kanssa. Molemmissa asetuksissa säädetään myös sellaisista kalan ja muiden kalastustuotteiden sekä niistä tehtyjen valmisteiden ja jalosteiden käsittelyä, valmistusta, kuljetusta, varastointia ja maahantuontia koskevista elintarvikehygieenisistä seikoista, joita koskevat säännökset sisältyvät myös ehdotettuun lakiin. Asetuksia muutettaisiin siten, että päällekkäisyydet ja ristiriitaisuudet poistettaisiin.

3. Voimaantulo

Laki ehdotetaan saatettavaksi voimaan asetuksella säädettävänä ajankohtana, viimeistään kuuden kuukauden kuluttua ETA-sopimuksen voimaantulosta. Jo toiminnassa olevia laitoksia ja aluksia koskisi erityinen siirtymäaika, jonka kuluessa ne olisi saatettava ehdotetun lain vaatimukset täyttäviksi. Siirtymäajasta säädettäisiin asetuksella, koska siirtymäajajärjestelyt ovat sidoksissa ETA-sopimuksen lisäpöytäkirjan voimaantuloon.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Kalahygienialaki

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

Yleiset säännökset

Lain tarkoitus ja soveltamisala

1 §

Tämän lain tarkoituksena on turvata elintarvikkeeksi käytettävien kalastustuotteiden sekä niistä tehtyjen valmisteiden ja jalosteiden elintarvikehygieeninen laatu.

2 §

Tätä lakia sovelletaan yleiseen kulutukseen tarkoitettujen kalastustuotteiden sekä niistä tehtyjen valmisteiden ja jalosteiden vähittäis-

myyntiä edeltävän käsittelyn, varastoinnin ja kuljetuksen eri vaiheisiin. Lakia sovelletaan myös yleiseen kulutukseen tarkoitetuille kalastustuotteille sekä niistä tehdyille valmisteille ja jalosteille ennen vähittäismyyntiä asetettaviin elintarvikehygieenisiin vaatimuksiin.

Maa- ja metsätalousministeriö voi kuitenkin määrätä, miltä osin tätä lakia sovelletaan sellaisiin pieniin kalastustuotteita sekä niistä tehtyjä valmisteita ja jalosteita koskeviin eriin, jotka kalastaja myy paikallisesti suoraan joko kuluttajalle tai vähittäiskauppiaille. Maa- ja metsätalousministeriön määräykset on annettava Euroopan talousalueesta tehdyn sopimuksen mukaisesti.

Suhde eräisiin säädöksiin ja määritelmät

3 §

Laitoksissa ja kalastusaluksissa kalastustuotteita sekä niistä tehtyjä valmisteita ja jalosteita käsittelevän henkilökunnan terveydentilaa koskevista vaatimuksista säädetään tartuntatautilaissa (583/86).

Laitoksissa käytettävän veden laadusta säädetään terveydenhoito-laissa (469/65).

4 §

Tässä laissa tarkoitetaan:

1) *kalastustuotteella* vesinisäkkäitä ja sammakoita lukuunottamatta kaikkia muita elintarvikkeeksi pyydystettyjä tai viljeltyjä meren ja makean veden eläimiä sekä näiden mätiiä ja muita osia;

2) *valmisteella* esikäsiteltyä tuotetta, joka on saatu tekemällä kalastustuotteen anatomiseen kokonaisuuteen vaikuttava toimenpide, kuten sisälmysten poisto, pään poisto, viipalointi, fileointi, pilkkominen tai muu niihin verrattava toimenpide;

3) *jalosteella* prosessoitua tuotetta, joka on saatu käsittelemällä kalastustuotetta kemiallisesti tai fysikaalisesti esimerkiksi kuumentamalla, savustamalla, suolaamalla, kuivaamalla, marinoimalla tai muulla niihin verrattavalla tavalla riippumatta siitä, käytetäänkö näin prosessoitua tuotetta sellaisenaan vai toisen elintarvikkeen raaka-aineena;

4) *laitoksella* tilaa, jossa kalastustuotteita esikäsitellään, prosessoidaan, jäähdytetään, pakastetaan, pakataan tai varastoidaan; kalastusluokset eivät kuitenkaan ole tässä laissa tarkoitettuja laitoksia;

5) *uivalla jalostamalla* alusta, jossa kalastustuotteelle suoritetaan yksi tai useampi toimenpide, jonka jälkeen tuote pakataan; sekä

6) *valvontaviranomaisella* maa- ja metsätalousministeriötä, elintarvikevirastoa, eläinlääkintä- ja elintarvikelaitosta, lääninhallitusta, tulliviranomaisia sekä 7 §:ssä tarkoitettua kunnan valvontaviranomaista.

2 luku

Viranomaiset*Yleinen toimeenpano*

5 §

Tämän lain valtakunnallisesta toimeenpanosta huolehtii maa- ja metsätalousministeriö.

Valvonnan johto ja toteutus

6 §

Elintarvikevirasto johtaa tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten noudattamisen valvontaa. Eläinlääkintä- ja elintarvikelaitos johtaa kuitenkin kalojen tainnutuksen, verestyksen ja perkauksen sekä muiden kalastustuotteiden perkauksen ja kalastuslusten valvontaa.

Läänin alueella tämän lain mukaisen valvonnan johto kuuluu lääninhallitukselle.

7 §

Kunta hoitaa alueellaan tämän lain mukaisen valvonnan. Tehtävästä huolehtii kunnan määräämä lautakunta tai muu monijäseninen toimielin (*kunnan valvontaviranomainen*). Kunnanvaltuusto voi päättää, että toimielin voi siirtää päätösvaltaansa alaiselleen viranhaltijalle.

3 luku

Kalastustuotteita, valmisteita ja jalosteita koskevat elintarvikehygieeniset vaatimukset

8 §

Kalastustuotteiden, valmisteiden ja jalosteiden on oltava käyttötarkoitukseensa sopivia eikä niissä saa olla ihmisen terveydelle haitallisia ominaisuuksia.

9 §

Kalastustuotteiden, valmisteiden ja jalosteiden on oltava peräisin eläimistä, jotka on pyydystetty, kasvatettu ja puhdistettu sellaisessa ympäristössä, josta ei kalastustuotteen, valmisteen tai jalosteen välityksellä aiheudu ihmiselle terveyshaittaa.

4 luku

Laitoksia ja kalastusaluksia sekä niiden toimintaa koskevat vaatimukset*Laitosten hyväksyminen ja rekisteröiminen sekä laitoille asetettavat vaatimukset*

10 §

Kunnan valvontaviranomaisen on hyväksyttävä tai rekisteröitävä laitos ennen laitoksen toiminnan aloittamista ja ennen kuin laitoksen toimintaa jatketaan laitoksessa tehtyjen oleellisten muutosten jälkeen. Hyväksyminen ja rekisteröiminen tehdään hakemuksesta.

Muut laitokset kuin huuto- ja tukkukaupapaikat hyväksytään. Hyväksymisen edellytyksenä on, että kunta on todennut laitoksen olevan tässä laissa ja sen nojalla asetettujen vaatimusten mukainen. Huuto- ja tukkukaupapaikat rekisteröidään. Rekisteröinnin edellytyksenä on, että hakija on luotettavana pidettävällä tavalla osoittanut laitoksen täyttävän tässä laissa ja sen nojalla asetetut vaatimukset.

Laitoksen on ilmoitettava kunnan valvontaviranomaiselle toimintansa lopettamisesta.

11 §

Laitosten on oltava rakenteiltaan, laitteiltaan ja toiminnaltaan sellaisia, että niissä voidaan käsitellä ja tuottaa sellaisia kalastustuotteita, valmisteita ja jalosteita, jotka täyttävät tässä laissa asetetut elintarvikehygieeniset vaatimukset.

12 §

Kunnan valvontaviranomaisen on mahdollisuuksien mukaan annettava pyydettyä neuvvoja, jotka ovat tarpeen laitoksen saamiseksi tämän lain ja sen nojalla annettujen määräysten mukaiseksi.

Laitosten omavalvonta

13 §

Laitosten on huolehdittava siitä, että niissä estetään terveyshaittaa aiheuttavien elintarvikehygieenisten epäkohtien syntyminen. Tässä tarkoituksessa laitosten on kustannuksellaan laadittava ja toteutettava kunnan valvontaviranomaisen hyväksymä valvontajärjestelmä (*omavalvontajärjestelmä*). Eläinlääkintä- ja elintarvikelaitoksen tehtävänä on avustaa kunnan valvontaviranomaista omavalvontajärjestelmän hyväksymisessä, jos valvontaviranomainen tätä pyytää.

Laitosten on huolehdittava siitä, että valvontatulokset ovat kunnan valvontaviranomaisen käytettävissä. Niiden on välittömästi ilmoitettava kunnan valvontaviranomaiselle omavalvonnassa esille tulleet 1 momentissa tarkoitettu epäkohdat. Laitoksen on poistettava markkinoilta sellaiset laitoksesta toimitetut kalastustuotteet, valmisteet ja jalosteet, jotka voivat aiheuttaa vakavaa haittaa ihmisen terveydelle.

Kalastusaluksia koskevat vaatimukset

14 §

Kalastusaluksessa on oltava riittävät tilat ja

välineet kalastustuotteiden käsittelyä varten. Aluksen on muutoinkin rakenteeltaan ja laitteiltaan oltava käyttötarkoitukseensa sopiva. Kalastustuotteita on kaikissa käsittelyvaiheissa käsiteltävä siten, että niiden elintarvikehygieeninen laatu säilyy mahdollisimman hyvänä.

Kunnan on valvontaa varten rekisteröitävä sellaiset kalastusaluksukset, joissa saalista säilytetään yli 24 tuntia ja jotka on varustettu joko pakastuslaitteilla tai merivesisäiliöihin perustuvalla jäähdytysjärjestelmällä. Tällaisen aluksen omistajan tai haltijan on ilmoitettava alus ennen sen käyttöönottoa kunnan valvontaviranomaiselle rekisteröitäväksi.

Uuviin jalostamoihin sovelletaan lisäksi tämän lain mukaisia laitoksia koskevia säännöksiä.

Kuljetus, käsittely ja merkitseminen

15 §

Eläviä kaloja ja muita eläviä kalastustuotteita on kuljetuksen yhteydessä käsiteltävä siten, että niistä saadaan mahdollisimman hyvälaatuisia elintarvikkeita.

Kalastustuotteet, valmisteet ja jalosteet on kuljetettava yksiköstä, jossa eläimet on kasvatettu, sekä laitosten välillä siten, että niiden elintarvikehygieeninen laatu säilyy mahdollisimman hyvänä.

16 §

Kalastustuotteita, valmisteita ja jalosteita saa esikäsitellä, prosessoida, jäähdyttää, pakastaa, pakata ja varastoida vain hyväksytyissä tai rekisteröidyissä laitoksissa sekä 14 §:n vaatimukset täyttävissä kalastusaluksissa.

Kalastustuotteet, valmisteet ja jalosteet on laitoksessa tai kalastusaluksessa tarvittaessa merkittävä tunnistamista varten.

5 luku

Valvonta

Laitosten avunantovelvollisuus

17 §

Laitosten on kustannuksellaan annettava valvontaviranomaisille valvontaa varten tarpeellinen apu.

Laitosten on kustannuksellaan otettava valvontaa varten tarvittavat, kunnan valvontaviranomaisen määräämät näytteet.

*Valvontaviranomaisten tiedonsaanti-
ja tarkastusoikeus*

18 §

Valvontaviranomaisilla on oikeus saada valvontaa varten tarpeelliset tiedot valtion ja kunnan viranomaisilta sekä elinkeinonharjoittajilta ja henkilöiltä, joita tämän lain velvoitteet koskevat.

Tiedonsaantioikeus koskee myös sellaisia valvontaa varten tarvittavia tietoja, jotka yksityistä liike- tai ammattitoimintaa taikka yksityisen taloudellista asemaa tai terveydentilaa koskevinä muutoin olisivat salassa pidettäviä.

19 §

Valvontaviranomaisilla on oikeus tehdä valvonnan edellyttämiä tarkastuksia ja tutkimuksia ja sitä varten päästä paikkoihin, joissa harjoitetaan tässä laissa tarkoitettua toimintaa.

Mitä 1 momentissa säädetään Suomen viranomaisten oikeudesta päästä tarkastettavaan laitokseen, koskee myös Euroopan talousalueesta tehdyssä sopimuksessa tarkoitettuja laitosten tarkastajia.

Näytteen saanti- ja tutkimisoikeus

20 §

Valvontaviranomaisilla on oikeus ottaa korvauksetta valvontaa varten tarvittavassa tutkimuksessa tarvittava määrä näytteitä kalastustuotteista, valmisteista ja jalosteista niiden käsittelyn eri vaiheissa. Valvontaviranomaisilla on myös oikeus tarkastaa toiminnassa käytetyt laitteet, välineet ja tilat.

Näytteiden ottamisessa ja tutkimisessa noudatetaan muutoin, mitä elintarvikelain (526/41) nojalla säädetään tai määrätään.

Määräykset ja kiellot

21 §

Jos laitos tai kalastusalus taikka niiden toiminta ei täytä tämän lain tai sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten vaatimuksia, on kunnan valvontaviranomaisen kehotettava asianomaista korjaamaan epäkohta. Kunnan valvontaviranomainen voi tällöin antaa terveyshaittojen ehkäisemiseksi tarpeellisia määräyksiä tai kielloja.

22 §

Jos kalastustuote, valmiste tai jaloste taikka

niiden käsittely, varastointi tai kuljetus taikka näiden aikana vallinneet olosuhteet eivät täytä tämän lain tai sen nojalla annettujen määräysten vaatimuksia, voi kunnan valvontaviranomainen kieltää kalastustuotteen, valmisteiden tai jalosteen luovuttamisen elintarvikkeeksi ja sen käyttämisen elintarvikkeen valmistukseen. Kunnan valvontaviranomainen voi tällöin määrätä, miten kyseisen kalastustuotteen, valmisteiden tai jalosteen suhteen on meneteltävä.

23 §

Kiireellisissä tapauksissa voi 21 ja 22 §:ssä tarkoitetun päätöksen tehdä laitosta tai alusta valvova kunnan viranhaltija. Päätöksestä on viipymättä ilmoitettava kunnan valvontaviranomaiselle.

24 §

Ennen 21—23 §:ssä tarkoitetun päätöksen tekemistä viranomaisen on varattava elinkeinonharjoittajalle tai tämän edustajalle tilaisuus tulla kuulluksi. Kiireellisissä tapauksissa elinkeinonharjoittajalle tai tämän edustajalle on varattava tilaisuus tulla kuulluksi vain, jos tämä ovat viivytyksettä tavattavissa. Päätöksestä on ilmoitettava elinkeinonharjoittajalle.

Uhkasakko sekä teettämis- ja keskeyttämisuhka

25 §

Kunnan valvontaviranomainen voi asettaa 21—23 §:n nojalla annetun kiellon tai määräyksen tehosteeksi uhkasakon taikka teettämis- tai keskeyttämisuhan.

Uhkasakkoa sekä teettämis- ja keskeyttämisuhkaa koskevassa asiassa sovelletaan muutoin, mitä uhkasakkolaissa (1113/90) säädetään.

Haltuunotto

26 §

Kunnan valvontaviranomainen voi ottaa kalastustuotteen, valmisteiden tai jalosteen haltuunsa, jos on syytä epäillä tämän lain tai sen nojalla annettujen määräysten vastaisen menettelyn aiheuttavan välitöntä vaaraa ihmisen terveydelle eikä 21—23 ja 25 §:n mukaisia toimenpiteitä ole pidettävä riittävinä.

Kiireellisissä tapauksissa haltuunottopäätöksen voi tehdä laitosta tai alusta valvova kunnan viranhaltija. Sen lisäksi, mitä haltuunotosta

muutoin tässä laissa säädetään, noudatetaan kiireellisissä tapauksissa lisäksi 23 ja 24 §:n säännöksiä.

27 §

Haltuunottaminen on suoritettava todistajan läsnä ollessa. Elinkeinonharjoittajan tai tämän edustajan kuulemisesta ennen haltuunottopäätöksen tekoa sekä päätöksen tiedoksiantamisesta on soveltuvin osin voimassa, mitä 24 §:ssä säädetään. Sille, jolta omaisuus on otettu, on annettava todistus, josta ilmenee haltuunotetun omaisuuden määrä ja haltuunoton syy.

Haltuunotetusta omaisuudesta voidaan korvauksetta ottaa näytteitä tutkimuksia varten.

Haltuunotetun omaisuuden säilyttäminen ja käyttäminen

28 §

Haltuunotettu omaisuus voidaan tarvittaessa säilyttää asianomaisessa laitoksessa sopivalla tavalla merkittynä taikka sinetöidyssä tai muutoin merkityssä varastotilassa. Omaisuus on sen elintarvikehygieenisen laadun selvittämiseksi mahdollisesti tarvittavien tutkimusten ajan säilytettävä siten, että sen laatu säilyy mahdollisimman hyvänä.

Kunnan valvontaviranomainen päättää siitä, mihin tarkoitukseen elinkeinonharjoittajan on haltuunotettu omaisuus käytettävä tai myytävä. Päätös on tehtävä viipymättä haltuunoton jälkeen. Jos haltuunotetulle omaisuudelle on tarpeen tehdä sen elintarvikehygieenisen laadun selvittämiseksi tutkimuksia, on päätös tehtävä viipymättä tutkimustulosten selvittyä. Päätöstä tehtäessä on pyrittävä siihen, että omaisuuden omistajan taloudellinen menetys jää mahdollisimman pieneksi.

Kunnan valvontaviranomainen voi asettaa määräajan, jonka kuluessa elinkeinonharjoittajan on toteutettava valvontaviranomaisen määräämät toimenpiteet. Jos omistaja ei noudata määräaika, voi kunnan valvontaviranomainen määrätä kyseiset toimenpiteet teetettäväksi.

29 §

Jos esitutkintaviranomainen on pakkokeinolain (450/87) nojalla takavarikoinut laitoksesta kalastustuotteita, valmisteita tai jalosteita saa esitutkintaviranomainen myydä omaisuuden vain kunnan valvontaviranomaisen hyväksymään tarkoitukseen. Kunnan valvontaviran-

omainen voi terveydellisten syiden vaatiessa määrätä, että omaisuus on myymisen sijasta hävitettävä.

30 §

Kunnan valvontaviranomainen määrää siitä, miten haltuunotetun tai takavarikoitun omaisuuden suhteen on meneteltävä, jos syytetty tämän lain rikkomisesta ei nosteta tai jollei tuomioistuimien julista takavarikoitua omaisuutta valtiolle menetetyksi.

Haltuunotettu tai takavarikoitu omaisuus on tällöin määrättävä sellaisenaan omistajalle palautettavaksi, jos tähän ei ole terveydellistä estettä. Muussa tapauksessa omaisuus on luovutettava omistajalle tämän toimesta käytettäväksi tai myytäväksi kunnan valvontaviranomaisen hyväksymään tarkoitukseen. Päätöstä tehtäessä on pyrittävä siihen, että omaisuuden omistajan taloudellinen menetys jää mahdollisimman pieneksi.

Laitoksen hyväksynnän tai rekisteröinnin peruutus

31 §

Jos olosuhteet laitoksessa tai laitoksen toiminta eivät vastaa tämän lain tai sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten vaatimuksia, eikä epäkohtia ole kunnan valvontaviranomaisen kehotuksesta huolimatta korjattu, on kunnan valvontaviranomaisen velvoitettava laitos määräajassa korjaamaan puutteet. Jos terveydelliset seikat edellyttävät, voidaan laitoksen hyväksyminen tai rekisteröinti peruuttaa väliaikaisesti kokonaan tai osittain asian käsittelyn ajaksi.

Jos korjauskehoitusta ei noudateta, on kunnan valvontaviranomaisen peruutettava laitokselle antamansa hyväksyminen tai rekisteröinti.

Talousvettä ja laitoksen henkilökunnan terveydentilaa koskevien säännösten valvominen

32 §

Tämän lain mukaiset valvontaviranomaiset valvovat, että laitoksessa tai aluksessa käytettävä talousvesi ja siinä kalastustuotteita, valmisteita tai jalosteita käsittelevän henkilökunnan terveydentila täyttävät 3 §:ssä mainituissa laeissa ja niiden nojalla asetetut vaatimukset.

Mitä edellä tässä luvussa säädetään tämän lain mukaisista vaatimuksista, koskee talousve-

den sekä laitoksessa tai aluksessa kalastustuotteita, valmisteita ja jalosteita käsittelevän henkilökunnan terveydentilan osalta 3 §:ssä mainituissa laeissa ja niiden nojalla asetettuja vaatimuksia.

6 luku

Muutoksenhaku

Oikaisumenettely ja valitus

33 §

Kunnan viranhaltijan tämän lain nojalla antamaan päätökseen ei saa valittamalla hakea muutosta.

Kunnan viranhaltijan päätökseen tyytymättömällä on oikeus saattaa päätös 7 §:ssä tarkoitettuna lautakunnan tai toimielimen käsiteltäväksi. Vaatimus päätöksen oikaisemisesta on tehtävä kirjallisesti 14 päivän kuluessa siitä, kun asianomainen on saanut päätöksestä tiedon. Päätökseen on liitettävä ohjeet sen saattamiseksi toimielimen käsiteltäväksi.

34 §

Edellä 7 §:ssä tarkoitettuna kunnan lautakunnan tai toimielimen tämän lain nojalla antamaan päätökseen haetaan muutosta muutoksenhausta hallintoasioissa annetussa laissa (154/50) säädettyssä järjestyksessä valittamalla lääninoikeuteen 30 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista.

Tuonti- ja vientitarkastuksen suorittaneen tulli- tai muun viranomaisen päätökseen haetaan muutosta valittamalla siten kuin siitä on erikseen säädetty.

Täytäntöpano

35 §

Tämän lain 21—23, 25, 26, 28—31, 33, 34 ja 47 §:n nojalla tehtävässä päätöksessä voidaan määrätä, että päätöstä on noudatettava ennen kuin se on saanut lainvoiman tai ennen kuin oikaisuvaatimus on käsitelty, jollei valitusviranomaisen tai vastaavasti oikaisuvaatimuksen käsittelevä viranomaisen toisin määrää. Valitus tai oikaisuvaatimus on käsiteltävä kiireellisenä.

7 luku

Rangaistussäännökset

Rangaistussäännökset

36 §

Joka tahallaan tai huolimattomuudesta
1) käyttää elintarvikkeeksi taikka käsittelee,

kuljettaa, tuo maahan tai vie maasta kalastustuotteita, valmisteita tai jalosteita tämän lain tai sen nojalla annettujen määräysten vastaisesti,

2) harjoittaa tämän lain mukaista toimintaa sellaisessa laitoksessa tai aluksessa, jota ei ole tämän lain mukaisesti hyväksytty tai rekisteröity tai jonka hyväksyntä tai rekisteröinti on väliaikaisesti tai kokonaan peruutettu, tai ilman hyväksyntää omavalvontajärjestelmää,

3) rikkoo viranomaisen tämän lain nojalla antamaa määräystä, kieltoa tai haltuunotto-päätöstä, tai

4) harjoittaa muuta kuin 1—3 kohdassa mainittua, tässä laissa tarkoitettua toimintaa tämän lain tai sen nojalla annettujen säännösten tai määräysten vastaisesti

on tuomittava, jollei teosta ole muulla laissa säädetty ankarampaa rangaistusta, *kalahygienialain rikkomisesta* sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.

Valvontaviranomainen voi jättää esitutkintaviranomaiselle ilmoittamatta rikkomuksen, jota kokonaisuuden kannalta on pidettävä ilmeisen vähäisenä.

Sitä, joka rikkoo tämän lain nojalla määrättyä, uhkasakolla tehostettua kieltoa tai velvoitetta, ei voida tuomita rangaistukseen samasta teosta.

37 §

Joka tahallaan rikkoo 40 §:ssä säädetyn salassapitovelvollisuuden, on tuomittava, jollei muualla laissa ole säädetty ankarampaa rangaistusta, *kalahygienialaissa säädetyn salassapitovelvollisuuden rikkomisesta* sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.

Virallinen syyttäjä ei saa nostaa rikoksesta syytettä, ellei asianomistaja ole ilmoittanut sitä syytteeseen pantavaksi.

Virkamiehen ja julkisyhteisön työntekijän salassapitovelvollisuuden rikkomiseen sovelletaan kuitenkin rikoslain 40 luvun 5 §:n säännöksiä.

Menettämisseuraamus

38 §

Vastoin tätä lakia tai sen nojalla annettuja säännöksiä tai määräyksiä käsitelty, kuljetettu, maahan tuotu tai maasta viety kalastustuote, valmiste tai jaloste taikka niiden arvo voidaan tuomita kokonaan tai osaksi valtiolle menetetyksi.

Edellä 36 ja 37 §:ssä tarkoitettujen rikosten tuottaman taloudellisen hyödyn ja rikosten tekemiseen käytetyn esineen tai muun omaisuuden tuomitsemisessa valtiolle menetetyksi noudatetaan muutoin, mitä rikoslain 2 luvun 16 §:ssä säädetään.

8 luku

Erinäiset säännökset

Maksut

39 §

Kunta voi periä laitokselta maksun tämän lain mukaisesta laitoksen hyväksynnästä tai rekisteröinnistä sekä aluksen rekisteröinnistä. Maksu voidaan periä myös omavalvontajärjestelmän hyväksymisestä. Maksut peritään kunnan hyväksymän taksan mukaisesti.

Maksut saadaan periä ilman tuomiota tai päätöstä siinä järjestyksessä, kun verojen ja maksujen perimisestä ulosottotoimin annetussa laissa (367/61) säädetään.

Salassapitovelvollisuus

40 §

Joka tämän lain noudattamista valvoessaan taikka valvontaan liittyvää tutkimustehtävää tai muuta tehtävää suorittaessaan on saanut tietoja yksityisen tai yhteisön taloudellisesta asemasta, liike- tai ammattisalaisuudesta taikka yksityisen henkilökohtaisista oloista, ei saa ilman asianomaisen suostumusta ilmaista sivulliselle tai käyttää yksityiseksi hyödykseen näin saamiaan tietoja.

Mitä 1 momentissa on säädetään ei estä tietojen ja asiakirjojen antamista:

- 1) valtion ja kunnan viranomaisille tämän lain mukaisten tehtävien suorittamista varten;
- 2) syyttäjä-, poliisi- tai tulliviranomaisille rikoksen selvittämistä varten;
- 3) muutoksenhakua tutkivalle viranomaiselle tämän lain mukaisessa asiassa; eikä
- 4) Suomea sitovan kansainvälisen sopimuksen edellyttämille ulkomaisille toimielimille ja tarkastajille kyseisen sopimuksen niin edellyttäessä.

Yksityisen henkilön terveydentilaa koskevien tietojen salassapidosta säädetään erikseen.

Laitosrekisteri

41 §

Eläinlääkintä- ja elintarvikelaitos pitää val-

takunnallista rekisteriä kaikista hyväksytyistä ja rekisteröidyistä laitoksista sekä rekisteröidyistä kalastusaluksista. Kunnan valvontaviranomainen pitää rekisteriä valvomistaan laitoksista ja rekisteröimistään kalastusaluksista. Rekistereihin voidaan tallettaa tämän lain nojalla annettujen säännösten ja määräysten noudattamisen valvonnan kannalta tarpeellisia tietoja.

Kunnan valvontaviranomaisen on ilmoitettava hyväksymänsä ja rekisteröimänsä laitokset sekä rekisteröimänsä alukset eläinlääkintä- ja elintarvikelaitokselle numeroimista ja valtakunnallisen rekisterin pitämistä varten. Kunnan valvontaviranomaisen on myös ilmoitettava laitoksista ja aluksista pitämästään rekisteristä eläinlääkintä- ja elintarvikelaitokselle laitoksen määräämät muut tiedot.

Valtionosuus

42 §

Kunnan tämän lain nojalla järjestämään toimintaan sovelletaan sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annettua lakia (733/92), jollei lailla toisin säädetä.

Sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain 6 §:n 1 momentin 1 ja 2 kohtaa ei kuitenkaan sovelleta tämän lain mukaiseen toimintaan.

Tarkemmat määräykset

43 §

Maa- ja metsätalousministeriö antaa Euroopan talousalueesta tehdyn sopimuksen täytäntönpäätöksen edellyttämät määräykset:

1) kalastustuotteille, valmisteille ja jalosteille asetettavista elintarvikehygieenisistä vaatimuksista;

2) kalastustuotteiden, valmisteiden ja jalosteiden esikäsitteilylle, prosessoinnille, jäädyttämiselle, pakastamiselle, pakkaamiselle, varastoinnille ja kuljettamiselle asetettavista elintarvikehygieenisistä vaatimuksista;

3) laitosten hyväksymisestä, huuto- ja tukkukauppapaikkojen rekisteröinnistä sekä kalastusalusten rekisteröinnistä;

4) laitoksille ja kalastusaluksille sekä niiden laitteille ja toiminnalle asetettavista elintarvikehygieenisistä vaatimuksista samoin kuin oma-

valvonnan järjestämisestä ja omavalvontaan liittyvästä laitoksen henkilökunnan koulutuksesta;

5) ilmoituksista, jotka laitoksen on tehtävä valvontaviranomaisille;

6) viranomaisvalvonnan ja -tarkastuksen järjestämisestä;

7) valvontaviranomaisten pätevyysvaatimuksista siltä osin kuin pätevyysvaatimukset johtuvat Euroopan talousalueesta tehdyn sopimuksen eläinlääkintämääräysten vaatimuksista;

8) kalastustuotteissa sallittujen vieraiden aineiden enimmäismääristä sekä näiden tutkimusmenetelmistä ja vertailulaboratorioista;

9) kalastustuotteiden, valmisteiden ja jalosteiden merkitsemisestä sekä niitä seuraavista todistuksista ja asiakirjoista; sekä

10) laitosten numeroinnista sekä niistä ja kalastusaluksista pidettävistä rekistereistä ja viranomaisille ilmoitettavista tiedoista.

Maahantuonti ja maastavienti

44 §

Kalastustuotteita, valmisteita ja jalosteita saa tuoda maahan, jos tavara täyttää maa- ja metsätalousministeriön määräämät edellytykset ja tuonnin yhteydessä esitetään ministeriön määräämät asiakirjat. Maa- ja metsätalousministeriö antaa lisäksi määräykset maahantuonnissa noudatettavasta tarkastusmenettelystä ja tuontitarkastuspaikoista.

Maa- ja metsätalousministeriö voi kieltää kalastustuotteiden, valmisteiden ja jalosteiden maahantuonnin, jos siinä valtiossa, josta ne on tuotu tai josta ne ovat peräisin, vallitsevat terveydelliset epäkohdat tätä edellyttävät.

Euroopan talousalueelta tuotavan tavaran osalta maa- ja metsätalousministeriön on annettava 1 ja 2 momentissa tarkoitetut määräykset ja kiellot Euroopan talousalueesta tehdyn sopimuksen mukaisesti.

45 §

Kalastustuotteita, valmisteita ja jalosteita saa viedä maasta, jos ne täyttävät tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten vaatimukset.

Euroopan talousalueelle vietävä vientierä on merkittävä maa- ja metsätalousministeriön Euroopan talousalueesta tehdyn sopimuksen mu-

kaisesti määräämällä tavalla ja erää on seurattava ministeriön mainitun sopimuksen mukaisesti määräämät vientiasiakirjat.

Euroopan talousalueen ulkopuolelle vietävien kalastustuotteiden, valmisteiden ja jalosteiden on täytettävä asianomaisen ostajamaan asettamat vaatimukset.

Maa- ja metsätalousministeriö antaa tarkemmat määräykset vientitarkastusten järjestämisestä.

Tuonti- ja vientivalvontaa koskevat yleiset säännökset

46 §

Kalastustuotteiden, valmisteiden ja jalosteiden tuonti- ja vientivalvontaa suorittavat tulliviranomaiset sekä, siten kuin asetuksella säädetään, muut tässä laissa tarkoitetut valtion viranomaiset.

Tuojan ja viejän on kustannuksellaan annettava tuonti- ja vientitarkastuksessa sekä niihin liittyvässä näytteiden ottamisessa tarvittava apu.

47 §

Tuonti- tai vientitarkastuksessa hylätyt kalastustuotteet, valmisteet tai jalosteet on tarkastuksen suorittaneen viranomaisen määräyksen mukaisesti vietävä maasta, käytettävä tarkastuksen suorittaneen viranomaisen hyväksymään tarkoitukseen tai hävitettävä. Jollei terveydellisistä syistä tai muusta lainsäädännöstä muuta johdu, voi tuoja tai viejä valita, mihin edellä mainituista toimenpiteistä tämä ryhtyy. Toimenpiteiden aiheuttamista kustannuksista vastaa tavaran tuoja tai viejä.

Tuonti- tai vientitarkastuksen suorittava viranomainen voi tuojan tai viejän kustannuksella määrätä teetettäväksi ne toimenpiteet, joihin tuojan tai viejän on tarkastuksessa hylätyn tavaran osalta ryhdyttävä ja jotka tuoja tai viejä on laiminlyönyt. Teettämisessä noudetaan soveltuvin osin uhkasakkolain säännöksiä.

48 §

Kunnan on järjestettävä laitosten valvonta siten, että Euroopan talousalueesta tehdyn sopimuksen tai Euroopan talousalueen ulkopuolisen ostajavaltion niin edellyttäessä laitosta valvoo ja vientiin tarvittavat terveystodistukset antaa kuntaan, tai jos tämän lain mukaisista tehtävistä huolehtii kuntayhtymä, kuntayhtymään virkasuhteessa oleva eläinlääkäri.

Tarkemmat säännökset

49 §

Tarkempia säännöksiä tämän lain täytäntöönpanosta voidaan antaa tarvittaessa asetuksella, ei kuitenkaan kunnan viranomaisia koskevasta menettelystä.

Asetuksella voidaan säätää, että maa- ja metsätalousministeriö voi antaa 1 momentissa tarkoitetun asetuksen soveltamisesta tarkempia määräyksiä.

9 luku

Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset

50 §

Tämän laki tulee voimaan asetuksella säädettävänä ajankohtana.

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä sen täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

51 §

Tämän lain voimaantullessa vireillä olevat asiat käsitellään tämän lain voimaantullessa sovellettujen säännösten mukaisesti. Laitoksen elintarvikehuoneistoksi hyväksymistä koskevan asian osalta hakija voi pyytää, että terveydenhoitolain mukaisen menettelyn sijasta laitos hyväksytään tai rekisteröidään tämän lain säännösten mukaisesti.

52 §

Tämän lain voimaantullessa toiminnassa olevat laitokset ja alukset on saatettava tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten mukaisiksi asetuksella säädettävän ajan kuluessa tämän lain voimaantulosta lukien. Sama koskee laitoksia, joiden elintarvikehuoneistoksi hyväksymistä koskeva hakemus on vireillä tämän lain voimaantullessa ja joka hakemus 51 §:n mukaisesti ratkaistaan terveydenhoitolain nojalla.

53 §

Kunnan valvontaviranomainen toteaa ennen tämän lain voimaantuloa terveydenhoitolain nojalla elintarvikehuoneistoksi hyväksytyyn laitoksen tämän lain mukaisesti hyväksytyksi tai rekisteröidyksi laitokseksi varmistuttuaan siitä, että laitos täyttää tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten vaatimukset. Tällöin laitoksen ei erikseen tarvitse hakea tämän lain mukaista hyväksymistä tai tehdä rekisteröimisilmoitusta.

Asetuksella säädetään ajankohdasta, johon mennessä tämän lain mukaan rekisteröitävät alukset on ilmoitettava kunnan valvontaviranomaiselle rekisteröitäväksi.

Kunnan valvontaviranomaisen on ilmoitettava 1 momentin perusteella ilman hakemusta hyväksymänsä tai rekisteröimänsä laitokset eläinlääkintä- ja elintarvikelaitokselle valtakunnalliseen rekisteriin merkittäviksi.

Helsingissä 21 päivänä tammikuuta 1994

Tasavallan Presidentti

MAUNO KOIVISTO

Maa- ja metsätalousministeri *Martti Pura*

